מגנזי המלך

עובדות מוכיחין, שסיפר רבינו בנועם שיחין, בסעודתא דחקל תפיחין

פרשת דברים תשפ"ב לפ"ק
| גליון נ"ז |

סיפורי קודש שסיפר כ"ק מרן רבינו הגה"ק שליט"א על

מרן הגה"ק בעל ישמח משה זי"ע (ג)

יומא דהילולא קדישא כ"ה תמוז

בימים אלו כאשר כלל ישראל מקונן על חורבן בית מקדשינו ותפארתינו, נביא כאן עובדות וסיפורים מגודל ההשתוקקות והכיסופין שהי' להיש"מ להגאולה שלימה וגודל צערו ויגונו על חורבן בית אלקינו

דער זיידע ז"ל דער ישמח משה האט אמאל געזאגט, אז זיין נשמה איז שוין געווען אויף דעם עולם,[1] ער האט געזאגט אז ער איז געווען א ניצוץ פון ירמיה הנביא,[2] ער איז געווען א גרויסער מקונן אום תשעה באב, אנדערש ווי אנדערע צדיקים, ווייל אינו דומה שמיעה לראיה.

ער האט געזאגט אן אינטערסאנטער אויסדרוק, ס'איז א געוואגטע זאך נאכאמאל אראפ צו שיקן אזא הויכע נשמה, אזוי האט ער געזאגט, ס'איז א געוואגטע זאך, אבער אז ס'געלונגט געלונגט.

*

ער האט געהאט געוואלדיגע השתוקקות, געוואלדיגע כיסופין צו די גאולה, לא יאומן כי יסופר, ער האט יעדן טאג ווען ער האט זיך אראפ געלייגט שלאפן, האט ער געהייסן צוגרייטן דעם מלבוש העליון מיטן שטעקן,[3] ווייל טאמער וועט משיח אנקומען אינמיטן די נאכט, זאל ער קענען שנעל גיין, ער זאל זיין גרייט מיט די מלבושים מקבל צו זיין פני מלך המשיח, דאס איז געווען אזוי יעדן טאג.

*

עס איז אמאל געווען עפעס א גערודער אינדרויסן, האט ער געפרעגט וואס איז געשעהן? משיח איז געקומען? ער האט געמיינט אז די גערודער איז ווייל משיח איז שוין דא...[4]

---

1 עי' בדברי יואל (במדבר דף פ"ז), וז"ל: "וידוע מה שאמר קדושת זקיני הישמח משה זלה"ה על עצמו שהיה ג' פעמים בגלגול בעולם הזה, בפעם האחד בדור המדבר, ואמר שהוא זוכר עדיין את האוהל שהיה דר בו ושאלוהו אם היה מהמסייעין למשה או נטתה דעתו אחר קרח. [ובדברי יואל (פר' קרח דף ט"ז) כתב וז"ל: ועובדא ידענא שאדוני אבי זקיני הייטב לב זלה"ה שמע מזקינו הישמח משה זלל"ה, שאמר לו שהוא נתגלגל בעולם הזה פעם הג', פעם אחת היה בדור המדבר, ואמר שכל ראשי סנהדראות עמדו בשיטתו של קרח, ורק ההמון עם היה עם משה רבינו. ושאל אותו הייטב לב באיזה צד עמד הוא ז"ל, השיב שהוא עמד בפני עצמו לא עם משה ולא עם קרח. שאלו הייטב לב היתכן לעשות כך נגד משה רבינו, השיבו שאתה לא היית יודע את קרח, אילו היית מכיר אותו לא היית שואל כך על כן, על כל פנים היוצא לנו מזה שקרח היה איש קדוש וצדיק אמת אלא שטעה בדבר כמו שאמר האר"י הקדוש].

ובפעם השניה היה בזמן חורבן בית ראשון, ואמר על עצמו אני הגבר ראה עני וגו', ואינו דומה שמיעה לראיה, שראה בעצמו את החורבן, כן שמעתי מכ"ק אבא מארי זלה"ה. ושמעתי מפי מגידי אמת שאמר שהוא עצמו היה ירמיהו הנביא, אבל זאת לא שמעתי מפי אאמו"ר זלה"ה.

ובפעם השלישית הוא עתה בזה העולם. השי"ת יזכנו לראות פניו הקדושים והטהורים, כאשר יבוא בביאת משיח, יחד עם עם הס' רבוא של דור המדבר, ובוודאי יתגלה לנו גם בלבוש שהיה באחרונה בעולם הזה.

2 עי' בס' תהלה למשה, וז"ל: צדיקי הדור אמרו עליו כי הוא ניצוץ ירמי' הנביא, וי"א שאמר הוא בעצמו אל יפלא בעיניכם גודל אבלי ותוגי על חורבן ביהמ"ק כי אני הגבר ראיתי עני עמי השי"ת ירחם ויזכני לראות בבנינו כשם שראיתי בחורבנו על כן לא אוכל לשכוח אף רגע ואקוה לה' יום יום.

ועי' מש"כ מרן רבינו ז"ל בהקדמה לספה"ק ויואל משה, וז"ל: "וטעם שני [לקריאת הספה"ק בשם 'ויואל משה'], כי בשם זה מוזכר שמי הדל בציורוף שמו הקדוש של ק"ז הישמח משה זללה"ה, אשר מסר נפשו כל ימיו על הגאולה. ואמר כי בעבור זאת הוא מוסר נפשו על הגאולה יותר משאר צדיקים, כי אינו דומה שמיעה לראיה, וכולם שמעו על החורבן, אבל הוא ז"ל ראה אותו בעו עיניו, כי היה באותו הדור, וכל הנעשה אז עומד לנגד עיניו.

ופע"א תחת אחד השיחים סיפר רבינו ז"ל שפ"א הי' הרה"ק רבי אייזיקל מקאמארנא ז"ל באוהעל על שבת, וכיבדו מרן הייטב לב זי"ע לומר תורה, ולא רצה לומר ד"ת באתרא דמרן הישח משה, באמרו שהישמח משה הי' לו נשמת ירמי' הנביא, ובירמי' אמרו חז"ל ובמקום ירמי' היכי מתנבא וכו' עיי"ש.

3 פ"א דיבר רביה"ק זי"ע בענין קץ הגאולה, שאין לנו לחשוב חשבונות מה שיהי' אחרי קץ גלותינו, ואחר הגאולה יותחל חשבון חדש שאין אנו יכולים להשיגה בזמן הגלות, והסביר רבינו מה דכתיב בגאולת מצרים וגם צידה לא עשו להם, ועיין פרשיז"ל להגיד שבחן וכו', ולכאורה למה באמת לא הכינו לעצמם צדה לדרך, והכי יש בזה חסרון אמונה אם מכינים צידה לדרך, אלא טעמא דמילתא היא, שאין לנו להכין שום דבר על הזמן שאחר הגאולה, אף מזון וצידה אין להכין כעת בזמן הגלות, אף דפשיטא דאי אפשר להתקיים בלי אוכל, אבל כעת בזמן הגלות אין לנו לחשוב מחשבות מה שיהי' אחר הגאולה ועל כן גם צידה לא עשו להם, והקשה אז רב אחד את רבינו ז"ל, הלא מרן הישמח משה ז"ל הכין את מקלו בכל לילה אם ישמע פעמי הגאולה שיהי' מוכן ומזומן תיכף ומיד לילך לקבל פניו, ולפי בחינה זו איך הותר לו להכין מקל להשתמש בו לאחר הגאולה, ענה לו רבינו בדרך הלצה מקל שאני, ועל זה יש היתר מפורש בפסוק שנאמר שם בגאולת מצרים ומקלכם בידכם, ולכאו' מה רוצה הכתוב לומר ומקלכם בידכם, אלא שבא הכתוב להתיר הכנת המקל, אבל רק זה ודבר אחר לא.

4 עיין בדברי יואל (פרשת בחוקתי עמ' שצ"ג) וז"ל: ידוע מק"ז זלה"ה הישמח משה אשר כל ימיו השתוקק בכמיהה

*

ס׳איז דא א אינטערעסאנטע ישמח משה אין תהלים (תפלה למשה קל״ב אות י״ז) ער זאגט אויפן פסוק אלדד ומידד מתנבאים במחנה, שרייבט ער מתנבא״ם איז די ר״ת מ׳אוד ת׳איר נ׳ר ב׳היר א״ימתי י׳בוא מ׳שיח, במחנ״ה, לא יוכל לגלות כעת, במחנה קען ער נישט אויסזאגן. איז דא וואס זיי זאגן אז במחנ״ה איז די ר״ת מ׳שה ב׳ן חנ״ה, ער האט נישט געוואלט זאגן וועמען עס מיינט, ער פלעגט זיך אונטער שרייבן אזוי אויף קמיעות.

*

דער פעטער ז״ל האט געזאגט אז ער האט געהערט מזקן אחד וועלכער האט געהערט אז ער איז מתפלל אויף די גאולה, דער ישמח משה האט כסדר מתפלל געווען אויף די גאולה שלימה, האט ער געזאגט, אויב מיינסטו רבונו של עולם אז פאר דעם בין איך אזוי מתפלל פאר די גאולה וויל איך ויל זוכה זיין צו זעהן די גאולה, ער ויל זעהן מיט די אייגענע אויגן גאולתן של ישראל, איז דאס דאך א נגיעה עצמית, האט ער געזאגט אז ער איז מסכים אז מ׳זאל איהם פארווארפן אונטער די הרי חושך ער זאל קיינמאל מער נישט זעהן די לעכטיגע זון, דער עיקר אז עס זאל זיין ׳יתגדל ויתקדש שמיה רבה׳, דאס האט ער נאכגעזאגט וואס ער האט געהערט מזקן אחד.[5]

*

דער ישמח משה האט אמאל ביי די הקפות, ביי די פערטע הקפה האט ער געזאגט "ברוך הבא משה רבינו"... און ער האט זיך געמומען איינ׳טענה׳ען מיט משה רבינו. "דו קענסט אויף מיר מעיד זיין אז כ׳האב נישט עובר געווען אויף די תורה בקוצו של יו״ד, פארוואס זאל איך נישט זוכה זיין צו זעהן די גאולה בימי". אזוי האט ער געזאגט פאר משה רבינו.[6]

*

ער האט אמאל געזאגט וועז איך ווייס וועז אז משיח וועט נישט קומען בימי וואלט איך עס נישט אויסגעהאלטן. נאך האט ער געזאגט, באשעפער דו האסט מיר אויסגענארט, אבער וואס האסטו אז דו האסט אויסגענארט אן אלטע נאר.[7]

*

עס איז געווען אן אינטערסאנטע מעשה, ער האט געהאט א בן יחיד דער זיידע ז״ל רבי אלעזר ניסן, און ער האט אמאל געשריבן א בריוו אז ער גייט קומען אויף א יו״ט צי אויף שבת, ער גייט קומען צופארן, עס איז דאך נישט געווען אזוי ווי היינט וואס מ׳האט געקענט זיין פארבינדן, און מ׳האט געווארט ער זאל אנקומען, אבער ער איז נישט אנגעקומען, ער האט זיך פארשפעטיגט אויפן וועג, עס איז געווארן ערב יו״ט נאכמיטאג און ער איז נישט אנגעקומען, נו ס׳איז דאך ערב יו״ט, איז דער ישמח משה געגאנגען אין מקוה לכבוד יו״ט, בשעת ער איז געווען אין מקוה איז רבי אלעזר ניסן אנגעקומען, און אין שטוב האט מען געוואוסט אז ער געווען באזארגט אז ער נאכנישט געקומען, איז יעצט ווען ער איז אנגעקומען האט זיך עמיצער געוואלט קויפן א מצוה, און ער איז געלאפן אין מקוה אים פארציילן, און ער איז געקומען און געזאגט, רבי, ער איז אנגעקומען, אזוי? וואו איז ער? זאגט ער, ער איז ביים רבי׳ן אין שטוב, ביי מיר אין שטוב? ער האט זיך שנעל געכאפט און ארויס פון מקוה און איז אהיים געלאפן, וועז ער איז אהיים געקומען האט ער געזעהן דעם זוהן, האט ער אוועק געזאגט, פשוט אוועק געזאגט, ער איז געווען זיכער אז מ׳רעדט פון משיח, וועז מ׳איז אים געקומען זאגן אז ער איז דא, האט ער געמיינט אז מ׳איז אים געקומען זאגן אז משיח איז דא, און ער האט זיך געזאגט, ביי מיר אין שטוב? ער איז געקומען ביי מיר אין שטוב? וועז ער האט געזעהן אז דאס איז דער זוהן, דאס איז עס? האט ער אוועק געזאגט, ער האט זיך פארשפעטיגט אויפן וועג, עס איז געווארן ערב יו״ט נאכמיטאג און ער איז אינמאל תשעה באב איז מען איהם געקומען זאגן אז שקצים פורקי עול תורה ומצוות מזרע ישראל רח״ל האבן געמאכט אין אוהעל א גאנצע ׳באל׳ און מ׳האט געהאליעט אום תשעה באב, דער ישמח משה האט דאס נישט געקענט פארשטיין, ווי אזוי קענען אידן מאכן אין תשעה באב אזאנס - ער האט דאך אזויפיל מתאבל געווען און מתאונן געווען אויפן חורבן בית המקדש,[8] און דא הערט ער אזוי - האט ער געזאגט די גמרא זאגט (תענית כט:) כל המתאבל על ירושלים זוכה ורואה בשמחתה, מ׳זעהט אבער אז ס׳איז דא אידן וואס

עצומה לביאת המשיח, ובכל פעם שהי׳ שומע קול המולה מן החוץ היה סובר כי הקול נשמע מביאת הגואל.

5 עי׳ בקו׳ חידושי תורה (פ׳ מטות תשט״ז) וז״ל: "שמעתי מזקן אחד שעמד שם בשעת מעשה אצל אדוני אבי זקיני זלה״ה הישמח משה, והמעשה היה בהושענא רבה, שעמד לפני ארון הקודש פתוח ואמר, רבונו של עולם אם תחשוב שמה שאני מתפלל כל כך על הגאולה הוא בשביל טובתי, הרי אני מקבל עלי שלא יהיה לי שום חלק בגאולה השלימה רק שיהיה הדבר ויתרבה הכבוד שמים. ואם תחשוב שעל כל פנים אני מצפה שיהיה לי חלק לעולם הבא, הרי גם זה אני מקבל עלי שאפילו אם ארד לשאול תחתית ולנצח נצחים לא אראה שום אור, אף על פי כן אני רוצה בדבר רק שיתגדל ויתקדש שמה רבא מיד, וזה הזקן עמד שם באותו המעשה. ודבר זה הוא למעלה מהשגתינו איך שאפשר לאיש לסלק עצמו לגמרי כל כך ויכוין רק בשביל כבוד שמים וכו׳, והר״ר אלימלך זלה״ה בימיו לא מצא צדיקים כאלו שהוא ענין גדול ונורא לסלק לגמרי גם את טובת הכלל ישראל, והוא למעלה מהשגתינו אפילו לדבר בענינים אלו, וכ״ש להשיג כח איזה השגה, אבל עכ״פ הנועם אלימלך כתב כן שבימיו לא נמצא צדיק כזה וכו׳", עיי״ש.

6 עי׳ בדברי יואל (פ׳ ברכה ע׳ ר״א) וז״ל: ומקובל מפי מגידי אמת, שק״ז הישמח משה זלל״ה פעם אחת בשמחת תורה בהקפה הרביעית דיבר אל משה רבינו ע״ה, ואמר, אתה עד בדבר שלא חסרתי מתורתך כלום ואפילו כקוצו של יו״ד, ומדוע ביישוני מן השמים שהייתי מצפה ומחכה כל כך על הגאולה ולא נעניתי.

7 עי׳ בדברי יואל (לר״ה שנת תשכ״ח עמוד קכח) וז״ל: ידוע מה שאמר קדושת זקיני זלה״ה הישמח משה בדרשתו האחרונה, שאלמלי הייתי יודע בימי נעורי שיתארך זמן הגלות כל כך ועדיין בן דוד לא בא, כי אז לא הייתי יכול להתקיים בחיים להגיע עד זקנה ושיבה, ובלשון קדשו: "גלוי וידוע לפני מי שאמר והיה העולם, אז ער האט גיווען געווייסט אין די יוגענט אז ס׳זועט אזוי לאנג דויערן און ס׳זועט נישט זיין די גאולה העט ער נישט געקענט ווערן קיין זקן, נאר מ׳האט אים פארנארט פון הימל". ואמר בזה הלשון "רבונו של עולם, וואס א נוצען האסטו אז דו האסט אויסגעפאסט אן אלטען נער".

אגב, עי׳ בדברי יואל (לר״ה שנת תש״ח) וז״ל: "קדושת זקיני הישמח משה זצוקללה״ה הסביר איך שבכל שנה ושנה ביום ראש השנה באים למעלה כל שרי האומות, כל אחד ואחד לבקש על עמו ועל מדינתו, וכמו שאומרים ועל המדינות בו יאמר איזו וכו׳, ובתוכם בא גם המלך המשיח ואף גם הוא שואל ומבקש מתי יגיע זמני לילך לגאול את ישראל עם קדושו. והשרי האומות אומרים לו למה אתה בא הלא הנך רואה שבכל שנה ושנה אתה יוצא בפחי נפש ובלא כלום והוא בעיניהם ללעג ולקלס, ואם אומרים ח״ו למלך המשיח שעוד לא הגיע זמנו, הוא יוצא בחרפות ובבושות וכל שרי האומות כולם שוחקים ממנו ומלעיגים עליו. ואפשר לצייר ההרגש שלו אזי כשמבזין אותו כל כך, אחד שהוא הי׳ בוכה ומבקש ומתחנן ומפיל תחנה לפני הבורא כל עולמים עד מתי ועד מתי נהי׳ עוד בגלות המר והנמהר ונסבול כל כך הצרות הצרורות, ומתי יגיע גם זמני כמו לשאר שרי האומות, ואחר כך בעוה״ר אומרים לו שעוד לא בא זמנו, אז הוא יוצא בחרפה ובבושה ובלעג וקלס בעיני שרי האומות וכו׳".

8 וכגודל תקותו [של מרן הישמח משה] על ביאת משיח צדקינו כך גודל יגונו על חורבן ביהמ״ק, וכמעט בכל דרשותיו לא החסיר מלילל על גלות השכינה. וכאשר באו ימי בין המצרים גדל אבלו, ותוגת לבבו הי׳ ניכר על תואר פניו וכו׳, ומדרכו הי׳ ללכת גם בימי החול בשטריימל וההבדל בין יומות החול לשבת הי׳ שבשב״ק הי׳ הסאמעט מעל השטריימל לבן ובימות החול הי׳ הסאמעט שחור, אבל בימי בין המצרים הי׳ לבוש בימות החול בכובע הוט, כאשר קראו אותו לעלות לתורה ביום תשעה באב בא מחדרו כפוף כאגמון ראשו ואם כי הי׳ בעל תואר וצורת פניו הקדושים הי׳ מצהירים וכו׳ הי׳ אז פניו משונה חשך משחור וכו׳ נפל אימתה ופחד על כל רואי קלסתר פניו, והי׳ שתי עיניו שופכות נחלי דמעה, וכאשר עלה לתורה הי׳ בוכה ומתאונן כמי שמתו מוטל לפניו, וכאשר קרא ההפטרה הרים קול בכייתו עד שכל לבב נמס ימס כמים (ועי׳ כ״ש מרן רבינו ז״ל בדברי יואל (תנינא פ׳ דברים עמ׳ צ׳) בענין מה דמבואר בשו״ע לבחור למפטיר מי שיודע לקונן, עיי״ש).

זענען מתאבל אויף ירושלים און זעהן נישט בשמחתה, האט ער געזאגט, די כוונה איז "אז די ערליכע אידן דערלעבן שבת נחמו".... און ביז שבת נחמו זענען די גאנצע חברה נעקר געווארן.

*

דער עטרת צבי איז געקומען צום ישמח משה איינמאל אין די ניין טעג, און מ׳האט געמיינט אז דער ישמח משה וועט אים איינלאדענען אויף שבת, אבער ער האט אים נישט איינגעלאדנט אויף שבת - ער האט אבער געמאכט א פלייישיגע סעודה לכבודו - וועו מ׳האט געפרעגט פאר׳ן ישמח משה פארוואס לאדנט ער אים נישט אויף שבת, האט ער געזאגט אז דער עטרת צבי פירט זיך אז שבת ערב תשעה באב פירט ער געהעריג שלש סעודות, און אין שטאט איז דא צופיל מתנגדים, ווייל ער נישט אז זיי זאלן עס זעהן.

*

דער זיידע ז"ל דער ישמח משה מתחילתו איז ער געווען א מתנגד צו דרך החסידות, ער האט געהאט פארשידענע טענות, פארשידענע קשיות, צום סוף האט ער געזומען אן אריידעם דער ארי׳ דבי עילאי, און דער ארי׳ דבי עילאי איז געווען א חסיד פון רבי׳ן פון לובלין, און ער האט איינגעטענה׳ט מיטן שוועד דאס געהויבנקייט פון די רבי׳ס פון חסידים, און דער ישמח משה האט באשלאסן אז ער וועט פארן צום רבי׳ן פון לובלין, ער האט געטראכט ביי זיך אזוי, עס איז אים קשה געווען, איינס פון די קשיות וואס איז אים קשה געווען, וואס ער האט געזעהן ביי חסידים יגילון כל היום, ער האט געזעהן חסידים ברינה יגילו, זיי זענען שטענדיג בשמחה, עס שטייט דאך אין שולחן ערוך, אין אנהייב שולחן ערוך (אורח חיים סימן א׳ ס"ג), ראוי לכל ירא שמים להיות מיצר ודואג על חורבן בית המקדש, מ׳דארף זיין א מיצר ודואג אויפן חורבן בית המקדש, און דא זעהט ער אז זיי זענען בשמחה, האט ער געהאט אזא קשיא, א שטארקע קשיא.

האט ער מתפלל געווען אזוי אויפן וועג, ער פארט צום רבי׳ן פון לובלין, אז דער רבי פון לובלין זאל אים געבן צו פארשטיין דאס ענין, ער האט צו זיך געטראכט אזוי, דער רבי זאל אים געבן צו פארשטיין, עס שטייט די גמרא זאגט (שבת קד.) הבא לטהר מסייעין אותו, פארוואס שטייט הבא לטהר ׳מסייעין׳ אותו, עס וואלט געדארפט שטיין הבא לטהר ׳מסייע׳ אותו, אז הקב"ה איז מסייע, וואס איז דער לשון רבים, נאר די צדיקים העלפן צו, במילא אז ער פארט צום רבי׳ן בעט ער דעם אויבערשטן אז דער רבי זאל אים העלפן, די צדיקים זאלן אים מסייע זיין, אזוי האט ער געטראכט ביי זיך אויפן וועג וועו ער איז געפארן צום רבי׳ן פון לובלין.

וועו ער איז אנגעקומען קיין לובלין, איז ער אריין געגאנגען געבן שלום פאר׳ן רבי׳ן פון לובלין, דער רבי פון לובלין האט אים געגעבן שלום, און ער פרעגט אים, זאגט נאר, פארוואס זענט איר אזוי צוגעלייגט? אמת, עס שטייט אין שולחן ערוך ראוי לכל ירא שמים להיות מיצר ודואג על חורבן בית המקדש, אבער דער רבי ר׳ שמעלקא האט אונז אנדערש אויסגעלערנט, און ער האט אים אנגעהויבן צו זאגן, דער רבי ר׳ שמעלקא האט אונז געזאגט א משל צו א גרויסער מלך וואס ער האט געהאט א מרידה און ער האט געמוזט אנטלויפן פון די קענגליכע שטאט, ער איז אנטלאפן, ער האט געהאט א שווערע מרידה, איז ער אווען געלאפן, און ער האט זיך דערמאנט אז ער האט א גוטער פריינד ערגעץ אין א דארף, אין א וואלד וואו ער וואוינט דארט, ער וועט לויפן צו אים, ער וועט אים מקרב זיין, איז ער געפארן אהין, דער מענטש האט געזעהן דער מלך קומט אן צו אים, ער איז צו אים געקומען צופארן, ער האט געוואוסט דער מצב פונעם מלך, אבער אז דער מלך איז אריין געקומען צו אים אין שטוב האט ער געמאכט א פרייליך פנים פאר דעם מלך, ער האט אים אויפגענומען בסבר פנים יפות, אבער אינעווייניג האט ער געוויינט, דאס הארץ האט אים געבלוטיגט, ער האט געוואוסט ווי אזוי דער מלך איז אין זיין מצב, אבער סוף כל סוף דער מלך איז בי אים אין שטוב איז עס בי אים געווען א גרויסע שמחה.

האט דער רבי פון לובלין דאס נאכגעזאגט פונעם רבי ר׳ שמעלקא, גלייבט אונז, מיר זאגן אויך תיקון חצות, און עס בלוטיגט אונז דאס הארץ אויפן חורבן בית המקדש, אבער סוף כל סוף ס׳איז דאך שכינתא בגלותא, דער אויבערשטער איז דא מיט אונז, דער אויבערשטער איז דאך מיט אונז אין גלות אויך, דער מלך איז בי אונז אין שטוב, ווייזט מען א פרייליך פנים פאר׳ן מלך, ס׳איז אבלו בלבו וצהלתו בפניו, אזוי האט אונז דער רבי ר׳ שמעלקא געלערנט.

זאגט אים וויטער דער רבי פון לובלין, לעולם וואלט איך נישט געדארפט דאס פארציילן אפילו, ווייל עס שטייט והצנע לכת עם ה׳ אלקיך, פארוואס דארף מען אלעס פארציילן? נאר די גמרא זאגט דאך הבא לטהר מסייעין אותו, פארוואס שטייט ׳מסייעין׳ אותו, א לשון רבים, עס וואלט געדארפט שטיין הבא לטהר ׳מסייע׳ אותו, הקב"ה איז מסייע?, נאר צדיקים דארפן מסייע זיין, נו אז צדיקים דארפן מסייע זיין, זאג׳מיר אונז אייך דעם גאנצן ענין. האט דער ישמח משה געזאגט, ער האט דעמאלטס געזעהן דעם רוח הקודש פונעם רבי׳ן פון לובלין אז וואס ער האט מהרהר געווען אלעס האט דער רבי פון לובלין אזוי קלאר ארויס געזאגט.

דער זיידע ז"ל דער ישמח משה האט געזאגט מיט דעם, קומי רוני בלילה נכח פני ה׳ (איכה ב יט), ׳רינה׳ איז א לשון שמחה, און ׳רינה׳ איז א לשון פון ווייגען, א לשון בכיה, זאגט ער, קומי רוני בלילה, סיי ס׳איז א לשון בכיה און סיי א לשון שמחה, וייל נכח פני ה׳, סוף כל סוף איז מען נכח פני ה׳, מ׳שטייט פארן׳ אויבערשטן, במילא דארף מען זיין בשמחה, אזוי האט דער ישמח משה דעמאלטס געטייטשט.

דער זיידע ז"ל אין ייטב לב ברענגט ער אראפ די מעשה (פ׳ חיי שרה), און ער טייטשט, דער נביא זאגט (ישעיה סו י) שישו אתה משוש כל המתאבלים עליה, בשעת וואס מ׳איז מתאבל דארף צו זיין ׳שישו אתה׳, דארף מען זיך פרייען, אזוי ברענגט ער עס אראפ, ער ברענגט דאס אויך אראפ אין ייטב פנים אויף חודש אלול, דארט ברענגט ער אראפ די מעשה מיטן טייטש (עיין שם מאמר יפה לעינים אות יח שהאריך בסיפור המעשה).[9]

*

דער ישמח משה איז אמאל געפארן קיין לובלין, און דער רבי פון לובלין איז נישט געווען אינדערהיים, ער האט געהערט וואו דער רבי איז, איז ער אהין געפארן. אונטערוועגנס האט ער

---

9 ולחיבת הקודש נעתיק לשון קדשו של רבינו בס"ג פרשת יתרו שנת תשכ"ב לפ"ק: "ס׳איז ידוע, אז דער זיידע דער ישמח משה וועו ער איז געקומען דאס ערשטע מאל קיין לובלין איז דאך דאס געווען. ער האט אינזין געהאט [הלא איתא בשו"ע] ס׳איז דאך ראוי לכל ירא שמים להיות מיצר ודואג אויפ׳ן חורבן. און ער האט דאס געזען אז חסידים זענען בשמחה, ער האט געוואלט אז דער הייליגער לובלינער וועו ער וועט אנקומען דאס ערשטע מאל זאל ער אים דאס פארענטפערן.

ער האט אזוי אינזין געהאט, אי ווי קומט עס [שהצדיק יסיע לו׳] נאר הבא לטהר מסייעין אותו. ס׳איז דאך ידוע וואס ער האט געזאגט. ס׳שטייט נישט "מסייע" נאר "מסייעין" וויל צדיקים דארפן מיטהעלפן.

און וועו ער איז אנגעקומען צום לובלינער האט אים דער הייליגער לובלינער דאס געזאגט תיכף בים שלום עליכם וואס עפעס ער זעט שלעכט אויס. זאגט ער, מ׳דארף טאקע זיין מיצר ודואג אויפ׳ן חורבן פונדעסטוועגן אלעס בשמחה, האט דער לובלינער געזאגט, אונז פארגיס מיר אויך ביי די נאכט באכן טרערן אויפ׳ן חורבן, אבער אלעס מיט שמחה.

ער האט אים אויסגערעכנט וואס ער האט אינזין געהאט, דעם הבא לטהר מסייעין אותו, די גאנצע מחשבה וואס ער האט געהאט האט ער אים אלעס נאכגעזאגט".

טאקע געטראפן דעם רבי'ן פון לובלין, דער רבי פון לובלין איז דעמאלטס געווען זייער מפורסם, און וואו ער איז געפארן איז געווען א גרויסער ציבור, די אידן האבן זיך אנגעטוהן בגדי שבת, און אזוי איז מען געגאנגען מקבל פנים זיין דעם רבי'ן פון לובלין וואס איז אנגעקומען.

וועו דער ישמח משה איז געפארן צום רבי'ן פון לובלין און אים געטראפן אונטערוועגנס, האט דער רבי פון לובלין אים געזאגט ער זאל אריינקומען צו אים אין וואגן, און זיי זענען צוזאמען געפארן. ער איז אנגעקומען צוזאמען אין די שטאט וואו דער רבי פון לובלין איז געפארן אהין, און האט צוגעזען דעם ציבור מלובש בבגדי שבת ווי אזוי זיי זענען מקבל פנים דעם רבין פון לובלין, דער ישמח משה האט דאך שטענדיג געטראכט פון ביאת הגואל, האט ער מהרהר געווען ביי זיך 'ווי שיין איז עס אז דער עולם קומט ארויס און גיט כבוד פארן רבין, אבער ווי שיין וועט זיין וועו דער מלך המשיח וועט קומען, גאנץ כלל ישראל וועט ארויס גיין מלובש מיט בגדי שבת מקבל פנים זיין דעם מלך המשיח, וואספארא שיינע מראה וועט עס זיין', אזוי האט דער ישמח משה ביי זיך געטראכטט. דער רבי פון לובלין האט תופס געווען זיין מחשבה, האט ער איהם געזאגט 'וועו דער גואל צדק וועט קומען, וועט זיין 'ישמחו השמים ותגל הארץ', און מיר וועלן זיך פרייען פון אויבן' (כי מלך המשיח יבוא לגואלם לאחר פטירתם לחה"ה).

דער ישמח משה האט פארציילט די מעשה פאר זיין הסתלקות, און ער האט זיך אנגערופן, כ'האב געמיינט אז דאס וואס דער רבי האט געזאגט 'מיר' וועלן זיך פרייען פון אויבן, איז ווייל דער רבי פלעגט צו רעדן פון זיך בלשון רבים, און ער האט געמיינט נאר אויף זיך אליינס, און נישט מיך, יעצט זעה איך אז ער האט אויך מיך געמיינט מיטן זאגן 'מיר' וועלן זיך פרייען פון אויבן.[10]

*

דער ישמח משה האט געזאגט אז ער וועט ארויפקומען אויפן עולם העליון, און הגם אלע צדיקים פארגעסן פון די וועלט פונעם עולם השפל, ער וועט ארויפקומען אויפן עולם העליון ער וועט נישט פארגעסן, ער וועט אויספועלן די גאולה, און רבי מאיר פרעמישלאנער - פון אים שטאמט עס, ער האט דאך געזאגט וואס איז געווען אין הימל - ער האט געזאגט אז דער ישמח משה איז ארויף געקומען וועו ער איז נסתלק געווארן, האט ער געזאגט אז ער גייט נישט ארײן אין גן עדן ביז דער גואל צדק קומט נישט, האט דוד המלך אנגעהויבן צו שפילן מיט זיין פידל אזוי בנעימות, און דער ישמח משה האט געהערט און האט געפרעגט וואו זינגט מען? וואו איז דאס? און אזוי האט מען אים ממשיך געווען, אזוי האט מען אים אריין געשלעפט אין גן עדן, אזוי האט רבי מאיר'ל פרעמישלאנ'ער פארציילט.[11]

די וועלט זאגט אז רבי מאיר פרעמישלאנ'ער האט געזאגט אז מ'האט אים מכבד געווען מיט א דרשה, איך ווייס נישט קיין מקור,[12] אבער דאס מיטן פידל האט רבי מאיר'ל פרעמישלאנ'ער געזאגט פארן קדושת יו"ט, אז דוד המלך האט אים אריין געשלעפט.

דער פעטער ז"ל האט אמאל געזאגט מיט דעם, האט ער געטייטשט 'בעבור דוד עבדיך אל תשב פני משיחך' ס'איז געדריקט די תורה.[13]

ס'איז דא א תורה אויף שבת חול המועד פסח דעמאלטס האט ער עס פארציילט, דארט זאגט ער דעם סיפור.[14]

---

10 רבינו ז"ל היה רגיל לספר עובדא זו, והסביר רבינו שאף שהצדיקים יקומו לתחי' תיכף אחר ביאת המשיח, מ"מ בשעת ביאתו ממש עדיין לא יהי' תחיית המתים, וע"כ אמר הרבי מלובלין שאנו נראה ונשמח מלמעלה.

11 מרן רביה"ק ז"ל מביאו בקו' חידושי תורה (פ' מטות מסעי שנת תשי"ג), וז"ל: "ידוע שקדושת זקיני זלה"ה הישמח משה היה רגיל לומר כל ימיו שצדיקים אחר פטירתן שנכנסין לגן עדן ומתעננים שם בעולם העליון , נפרדין לגמרי מהנעשה בזה העולם לכן אין מעוררים רחמים עבור הגאולה. ואמר שהוא לא יניח להטעות עצמו ולא יכנס לגן עדן, וכידוע שכל ימיו הצטער ואמר שאינו דומה שמועה לראיה, שהוא ראה את החורבן במו עיניו, לכן לא היה יכול להתנחם, ואמר כל ימיו שהוא לא יכנס לגן עדן.

ושמעתי מאבא מארי זלה"ה שהרה"ק רבי מאיר מפרימישלאן זלה"ה אמר שכך הוה, שבא לעולם העליון ולא רצה ליכנס לגן עדן עד שתהי' הגאולה, והתחיל דוד המלך ע"ה לנגן בכינורו, עד ששאל ק"ז מהיכן בא זה הקול, ואמרו שיראו לו, וכך נמשך אחר נעימות הקול ונכנס לגן עדן בעולם העליון.

ונפלא הוא הדבר, שדוד המלך ע"ה בעצמו, שהוא המלך המשיח וממתין על הגאולה, דייקא הוא עצמו עשה זאת, להכניס את הישמח משה בכינורו לגן עדן שלא יתעקש עוד על ביאת המשיח. כי שם בעולם העליון רואין את התכלית האיך צריך להיות שהקב"ה ראה כן לטובה, ואנו אין רואין והוא למעלה מהשגתינו, ורק לעתיד אחר ביאת המשיח אז יבינו כל הפליאות, אבל אותן שהם בעולם העליון בפמליא של מעלה כולם רואין איך צריך להעשות, ויהי רצון שיתעורר כח העליון, דגדולים צדיקים במיתתן יותר מבחייהם".

12 שגור בפי העולם לומר נוסח אחר בשם הרה"ק ר' מאיר מפרעמישלאן, שאמר בדרך קרוב להלצה אל יפלא בעיניכם כי הצדיק מאוהעל שותק בעולם העליון ולא פעל עוד הגאולה כי כבדו אותו בדרשה כבואו שמה ועוד משה עומד ומשמש בדרשה, אבל רבינו ז"ל אמר שהוא לא שמע מאבותיו זאת ואמר: אני שמעתי מפ"ק אאמו"ר שהי' מוחזק לאיש אמת, שסיפר בשם ר' מאיר מפרעמשילאן שהי' בעל רוה"ק אמיתי - וסיפר תמיד מהמתרחש בשמים כמו בארץ, והי' בקי בשבילי דרקיע - שהיש"מ לא רצה ליכנס למקומו לגן עדן, עד שהתחיל דוד המלך לנגן בכינורו ומחמת נעימות קול הנינון הלך אחרי הניגון עד שנכנס לגן עדן.

13 בס' טיב לבב (לראש השנה) מובא שרבינו ז"ל פירש מה שכתוב (תהלים קלב, י) בעבור דוד עבדך אל תשב פני משיחך, דהרי דוד המלך ע"ה בעצמו עכב את ביאת הגואל על ידי שבכינורו משך את הישמח משה ז"ל אל מקומו בגן עדן. וזהו פירוש בעבור דוד עבדך דהיינו הכנור של דוד, אל תשב פני משיחך שלא יעכב בזה את המתפללים עבור גאולתן של ישראל, ומשתוקקים לקץ הגאולה במהרה בימינו אמן.

ועיי"ש עוד שפע"א כשעמד רביה"ק ז"ע במקהלות בדרשה בראש השנה לפני תקיעת שופר, לעורר את העם לתשובה וללמד סנגוריא עליהם, הסביר בביאור נחמד, דלכאורה האיך הלך מרן הישמח משה ז"ל להיכלו בגן עדן מחמת נעימת קול הכנור, הלא הבטיח בעלמא הדין שלא ינוח ולא ישקוט עד אשר יפעול את הגאולה שלימה לאוקמא שכינתא מעפרא בביאת בן דוד מלכא משיחא, ובוודאי ידע שישתדלו להכניסו לגן עדן.

והקדים רבינו ז"ל את דברי הפרקי דרבי אליעזר (פרק ל"אג) ר"ח בן דוסא אומר אותו האיל (אילו של יצחק) לא יצא ממנו דבר לבטלה, ופורט והולך מה שנעשה עם עפרו וכו' גידין של איל אלו עשרה נבלים של כנור שהיה דוד מנגן בהם וכו', קרניו של איל, שמאלו שתקע בו בהר סיני שנאמר ויהי קול השופר וכו', וקרן של ימין עתיד לתקוע בו לעתיד לבא בקיבוץ של גליות, שנאמר והיה ביום ההוא יתקע בשופר גדול וגו'.

עכ"פ חזינן שיש קשר גדול בין כנור של דוד לשופרו של משיח ששניהם ממקור אחד נובעים מאילו של יצחק, ובוודאי זקיני מרן הישמח משה ז"ל בהגיעו לעולם העליון התחיל תיכף ומיד בתפלותיו והפצרותיו עבור הגאולה שלימה לביאת משיח, וכשמעו נעימות קול הכנור של דוד חשב בדעתו כי תפלתו עשתה רושם ופעל את הגאולה, שהרי קול נעימת הכנור יש לו קשר לשופרו של משיח שמקורן ממקום אחד וע"כ נכנס להיכלו בגן עדן.

14 עי' בס' ליקוטי אורה לפסח (ח"ג מאמר שיר השירים את ד), וז"ל: וי"ל על פי הנודע מה שאמר א"ז זללה"ה הישמח משה כי הצדיקים בהיותם בגן עדן העליון אינם מרגישים צרות ישראל וגודל המבוכה שהמה סובלים בגלותם המר, ולפיכך אינם פועלים כל כך בעד גאולתם של ישראל, והוה שגירא בלישניה לומר, היות והשכינה היא בגלות לכן אנכי לא אכנס מתחילה לגן עדן עד אשר תהיה הגאולה. ועובדא הוה בא"ז הייטב לב זללה"ה שפעם אחת בהיותו משתטח על קברו של הישמח משה, שפך שיחתו המר ואמר מתוך בכיות נוראות, 'זקיני, הלא הבטחת כי לא תשכח, והנה זה כבר שנים רבות שאינך עוד בעולם, ועדיין אין רואים ואין שומעים מאומה'.

ומקובלני מכ"ק אבא מארי זללה"ה, כי הרה"ק הרבי ר' מאיר מפרימישלאן זי"ע אסברא מילתא, כי אמנם הרב מאוהעל בעלותו השמימה הכריז ואמר, 'כל עוד שלא תהיה הגאולה אינני רוצה ליכנס לגן עדן, דהא שכינתא בגלותא ואני אשב בגן עדן', באותה שעה החל דוד המלך מגן עדן לשיר בכינורו, ומתוך רגש שאל לדעת מאין הקול יוצאת, אמרו לו בוא אתנו ונראה אותך מקום הקול, ולרוב נעימת עריבת קול הכינור, נמשך אחריה ונכנס לגן עדן בבלי דעת.

סיפורי קודש שסיפר כ"ק מרן רבינו הגה"ק שליט"א על

מרן הגה"ק החוזה מלובלין זי"ע

יומא דהילולא קדישא ט' אב

דער רבי ר' זושא האט געזהן דעם רבי'ן פון לובלין אלס קינד, וועו דער רבי פון לובלין איז געווען א קינד, און דער רבי ר' זושא האט געמוטן דעם רבי'ן פון לובלין אונטערן טלית אלץ קינד, און פון דעמאלטס איז ער נתהפך געווארן לאיש אחר, ער איז נתעלה געווארן.[15]

ער האט אים שפעטער אויך געזהן,[16] אבער די מעשה וואס איך דערצייל דא האט פאסירט וועו דער רבי פון לובלין איז געווען א יונגל, און ערגעץ האבן זיי זיך באגעגנט, און ער האט אים אריין געמומען צו זיך אונטערן טלית.

ער איז געווען א תלמיד פונעם רבי ר' אלימלך מליזענסק, און אויך פון רבי ר' שמעלקע מניקלשבורג, ער האט געלערנט אין די ישיבה פון רבי'ן ר' שמעלקע פון ניקלשבורג. דער הייליגער קאזניצער מגיד האט אויך געלערנט ביים רבי'ן ר' שמעלקא אין די ישיבה, אזוי זענען זיי, דער רבי פון לובלין מיטן קאזניצער מגיד, געווען נאנטע חברים.

דער רבי פון לובלין איז א חתן געווארן קיין לאנצוט, און נאכ'ן באדעקן האט ער געזאגט ער וויל נישט גיין צו די חופה, עס איז געווארן א בהלה א גרויס איבערקערעניש, מען האט נישט געוואוסט וואס צו טון, און ער האט געזאגט אז ער גייט נישט בשום אופן צו די חופה, זיין טאטע האט זיך געבעטן ביי אים, אז ער זאל גיין צו די חופה, האט ער געזאגט אז ביים גיין באדעקן האט ער געזען אויף די כלה א שתי וערב ר"ל, און ער האט זיך פון דעם דערשראקן, האט מען זיך אויסגענומען אז נאכ'ן חתונה וועט זי נעמען א גט, אזוי איז טאקע געווען, ער האט חתונה געהאט, און תיכף נאך די שבע ברכות האט ער איר געגעבן א גט, שפעטער האט זי זיך ל"ע ג'עשמ'ט, דאס האט דער רבי פון לובלין פאראויס געזען מיט זיינע הייליגע אויגן.

נאכדעם איז ער צוריק געפארן צום רבי'ן ר' שמעלקא צו לערנען אין די ישיבה. אויפ'ן וועג האט ער זיך אפגעשטעלט אין אן אכסניא, דארט איז אים אונטער געקומען א נסיון ממש אזוי ווי יוסף הצדיק, עס איז געווען א ביטערע נסיון, און ער האט געזען אז ער האט נישט קיין וועג ארויס, האט ער איר געזאגט אז ער מוז זייער וויכטיג ארויס גיין, האט זי אים געזאגט אז ער זאל דארט לאזן זיין מאנטל, האט ער דארט געלאזט זיין מאנטל, און ער איז ארויס פון דארט און ער איז אנטלאפן און האט אלעס איבערגעלאזט, ער איז געבליבן בלויז מיט די בגדים וואס ער האט געהאט אויף זיך, אזוי איז ער געגאנגען אויפ'ן וועג, ס'איז געווען א גרויסע פרעסט און ער איז געווארן ממש פארפרוירן פאר קעלט, אינמיטן וועג האט זיך אפגעשטעלט א וואגן און אים ארויפגענומען און אנגעווארעמט און איבערגעדעקט, אזוי איז ער אנגעקומען צום רבי'ן ר' שמעלקא אין ישיבה.

דער רבי ר' שמעלקא האט דאס געזען ברוח קדשו, פאר ער איז אנגעקומען האט ער געזאגט פאר זיינע תלמידים, "לאמיר מקבל פנים זיין יוסף הצדיק", און ער איז ארויס געגאנגען אנטקעגן דעם רבי'ן פון לובלין, זאגענדיג "לאמיר מקבל פנים זיין יוסף הצדיק", דער רבי פון לובלין איז אנגעקומען אן גארנישט, נישט קיין פעקלעך נישט זיין טלית און תפילין, ער האט גארנישט געהאט.

דער רבי פון לובלין איז געווען אלץ יונגערמאן אין מעזריטש ביים מגיד, און דער מגיד האט געהאט א מנהג אז ער האט געדאוונט עקסטער אין א שטוב, נישט מיטן עולם, נאר ביי 'אין כאלקינו' איז אריינגעקומען א מנין צו אים אין צימער. דאס זאגן 'אין כאלקינו', איז געווען ביים מגיד א גרויסע עבודה.

ביים ראפשיצער רב איז עס אויך געווען א גרויסע עבודה, דער ראפשיצער רב האט געזאגט, אז 'אין כאלקינו' איז אזא גרויסע און הייליגע תפילה, אז ער קען נישט פארשטיין פארוואס האט מען עס אוועק געשטעלט צום סוף דאוועגען, ס'וואלט זיך געדארפט אנהויבן מיט דעם דאס דאוועגען, נאר האט ער געזאגט - אויף זיין וועג - א וועלט 'וועו מ'לייגט וועו 'אין כאלקינו' אנהויב דאוועגען, וואלט מען שוין געמיינט אז מ'האט שוין געדאוונט' (לגודל מעלת אמירת 'אין כאלקינו').[17]

על כל פנים, א מנין איז אריינגעקומען צום מגיד ביים זאגן 'אין כאלקינו', אבער נישט אלעמאל איז געווען שכיח גלייך א מנין, נאר מ'האט געדארפט צו ווארטן און אריינרופן, איינמאל האט מען דעם רבי'ן פון לובלין אריינגערופן משלים זיין דאס מנין, וועו דער רבי ר' בער האט אים געזהן, האט ער גזאגט, 'אים ברענגט מען דא? ער איז דאך א יונגערמאן א בטלן!', האט מען אים געזאגט אז ער זאל גיין, און מ'האט געזוכט א אנדערן, אבער

---

15 עי' בס' בוצינא דנהורא (אות מ"ד) שבתקופה שהיו האחים הק' הרה"ק הרבי ר' אלימלך והרה"ק הרבי ר' זושא זי"ע נעים ונדים ממקום למקום ומעיר לעיר וערכו 'גלות' הגיעו פעם לעיר אחת לביהמ"ד שהתפלל בו הרה"ק ה'חוזה' מלובלין זי"ע שהיה אז ילד. והרבי ר' זושא נעמד להתפלל מאחורי התנור כדרכו בקודש להצטנע, והילד נעמד בסמוך, הרבי ר' זושא הביט בו, ולא אמר לו דבר והחזיר את פניו להתנור, ואז נפתחו המעינות להנער והחל לבכות בכי רב בדמעות שליש מאין הפוגות, כך בכה שעה ושעתיים עד שניגר דם מעיניו. כשסיים הרבי ר' זושא את תפילתו פנה אליו ואמר לו 'נפש ורוח' כבר נתתי לך עתה לך לך אל אחי הרבי ר' אלימלך ואצלו תוכל לקבל 'נשמה', עיי"ש. וע"ע בס' עשר אורות (מערכת י' אות כ"א).

16 עיי' בס' אמרי יוסף (פר' ויגש) שהרה"ק מלובלין היה פעם אצל הרה"ק ר' זושא, ושמע הרר"ז שהלובלינער מתפלל על בנ"י שישובו בתשובה שלימה, ואמר לו הרר"ז שלא יתפלל סתם שיחזרו בתשובה, אלא יתפלל שהשי"ת ישפיע חסדים על בנ"י וממילא יחזרו בתשובה, עי"ש.

אגב, עיין בספר צרור החיים להר"ח ליבערזאהן (עמוד פ"ח אות קפ"ז) מובא מכתב קודש מהרה"ק רבי יעקב יצחק מלובלין זי"ע שנכתב להרה"ק רבי לוי יצחק מברדיטשוב זי"ע (שנעתק מעתק כתה"י שנמצא בגניו הרה"ק רבי שלמה בן ציון בהרה"ק רבי משולם זושא מטשערנאביל זי"ע) שכתב בין השאר וזלה"ק: ...גם את מחו' דמר הגאון מוה"ר שניאור זלמן נ"י (בעל התניא) אני מכיר, כי בהיותי עמו אצל הרב מהאניפאלי והיינו על ציון מו"ר ר' זוסיא זי"ע בשביל צרות ישראל, כי ידעתיו שהוא מסר א"ע ונפשו תמיד עבור צרות ישראל... עכלה"ק. והנה בהערות שם כתב דכנראה ש"הרב מהאניפאלי" שכתב כאן הכוונה אל הרה"ק רבי יהודה ליב מהאניפאלי בעמ"ח "אור הגנוז" עכ"ל.

17 עי' בס' בחמדה גנוזה (ח"א פרק ט' אות פ"ח) בשם הגה"ק רבי ברוך מגארליץ ז"ל שאביו הגה"ק מצאנז ז"ל הי' מזכיר דבר זה בכל שנה בערב יום הכיפורים (הובא גם בדברי תורה-מונקאטש ש (מהדר ד' אות ק"א)), וכ' עוד שם שהרה"ק מצאנז הי' מסיים בזה"ל: "ואני אומר הטעם בפשטות, כי בשעת התפילה הולכים בכל העולמות, ורואים שאין עוד מלבדו, על כן אומרים אה"כ 'אין כאלקינו', וציוה אח"כ לזמר 'אין כאלקינו'.

מ׳האט נישט געטראפן א אנדערן צו א צענטן, האט מען אים צוריק גערופן.

ווען דער רבי ר׳ בער האט אנגעהויבן צו זאגן ׳אין כאלקינו׳, האט דער רבי פון לובלין גלייך אוועק געזעסן, איז געווארן דארטן א טומל, מ׳האט אים געדארפט דערמינטערן, און דער רבי ר׳ בער איז געשטערט געווארן פונעם דאוונען, האט ער געזאגט, ׳כ׳האב דאך ענק געזאגט אז ער איז א בטלן!׳ (אבל לא הבינו הטעם שהמגיד הק׳ אמר עליו שהוא ׳בטלן׳).

שפעטער האט דער רבי פון לובלין געזאגט, אז ווען דער רבי (המגיד הק׳) האט אנגעהויבן צו זאגן ׳אין כאלקינו׳ האב איך געזעהן אז די גאנצע פמליא של מעלה איז אראפ געקומען, און פאר גרויס פחד האב איך ע״חלש״ט (והבינו שזה הי׳ כוונתו של המגיד הק׳ עליו, שאין בכוחו עדיין להתגבר בגופו בעת שזוכה לראות בעיניו הק׳ מה שרואה).[18]

דער רבי ר׳ מענדעלע איז אמאל געווען אין לובלין, און זיי האבן צוזאמען געפירט טיש. אזוי ווי ביים חוזה איז געווען אינגאנצן אנדערש, מ׳האט געדעדט און ס׳איז געווען א גרודער, און ביים רבי ר׳ מענדעלע איז געווען א פחד, און דער עולם איז געווען צוגעוואוינט ס׳זאל זיין א גרודער, און פאר׳ן רבי ר׳ מענדעלע האט עס געשטערט אין זיין עבודה, האט ער געגעבן א קלאפ אויפן טיש ׳דרך ארץ, דרך ארץ קדמה לתורה׳, איז געווארן אזא פחד, אז דער עולם איז פארגליווערט געווארן, און מ׳האט זיך נישט דערוואגט א ריר צוטוהן. דער רבי פון לובלין האט דאס צוגעזעהן, און אים האט דאס געארטן, ער האט דאך געהאט דעם עבודת ה׳ מיט שמחה, האט ער זיך געגעבן א רוף אן, ׳אחד פון די מ״ח דברים שהתורה נקנית בהן איז במיעוט דרך ארץ׳, איז געווארן צוריק... ביי שלש סעודות האבן זיי שוין נישט געפירט צוזאמען.[19]

דער רבי פון לובלין האט געהאט זיין דרך פון עבודת ה׳ בשמחה, מ׳זאגט נאך אז אפילו דער זייגער פון רבי׳ן פון לובלין האט געברענגט שמחה...[20]

ס׳איז דא א בריוו פונעם שינאווער רב צום ארי׳ דבי עילאי, צי מ׳קען פארן אין שנה ראשונה צו א צדיק, האט ער געזאגט אז צום רבי׳ן פון לובלין האט מען פארן, אז דער רבי פון לובלין האט געזאגט ׳צו אונז מען קומען׳, ווייל אין לובלין איז געווען שמחה,[21] האט ער אזוי געזאגט ׳צו אונז׳.[22]

זיינע חברים האבן אים געהאלפן רבי איציקל לאנצהוטער.

דער ישמח משה האט אים אזוי געהאלפן (עיי׳ בס׳ ישמח משה על נ״ך עמ׳ צ), דער ערשטער בעלזער רב וואס איז שוין געווען א תלמיד רופט אים אויך רבי איציקל,[23] מ׳האט אים אזוי געהאלפן, דאס הייסט מ׳האט אים נישט געהאלפן רבי יעקב יצחק, נאר ר׳ איציקל לאנצהוטער, ער האט דאך געוואוינט אין לאנצהוט קודם.

לובלין איז געווען בימים ההם א מתנגד׳ישע שטאט, דארט איז געווען דער אייזערנער קאפ (הגה״ק רבי עזריאל הלוי איש הורוויץ ז״ל, אב״ד ור״מ לובלין)[24] דער רב, און ער איז געווען א שארפער מתנגד, ער האט אים נישט אריין געלאזט אין לובלין, דער רבי פון לובלין האט נישט געטארט נעכטיגן דארט אין לובלין,[25] איינמאל האט א איד

---

18 עיין בס׳ מאמר מרדכי (ח״ב עמ׳ קפ״ו) שהגה״צ רבי מאטיל סלאנימער ז״ל סיפר את הסיפור הנ״ל שהרה״ק מלובלין נתעלף, ומוסיף שהמגיד ממעזריטש אמר אח״כ על הרה״ק מלובלין: דער יונגערמאן, ביי ׳רצוא׳ האלט ער שוין, ביי ׳שוב׳ נאכנישט...

וכן מביא שם כשהגיע הרה״ק מלובלין למעזריטש בצעירותו ונכח שם הרה״ק רבי אשר מסטאלין, והמגיד הק׳ אמר עליהם: בחורים שלא טעמו טעם חטא.

ועיי״ש עוד שמביא שהרה״ק מלובלין אמר שקודם בואו למעזריטש כבר היה בעל מדריגה, ושמע כרוזים של מעלה, אך אעפ״כ, כאשר הגיע למעזריטש היה צריך לעבד את עצמו כחתיכת עץ יבש.

19 עיי׳ בקונטרס ימות המשיח מהגה״ק המנחת אלעזר (אות ז׳) שמביא מה ששמע מהרה״ק משינאווא ששמעו בשם חותנו הרה״ק הארי׳ דבי עילאי ז״ל שהיה מגדולי תלמידי הרבי מלובלין ז״ך, והמעשה היה, שבאותו התקופה שהארץ רעשה ממלחמת נאפאליאן וניקאליי אשר כידוע הצדיקים נתווכחו ביניהם האם יש להתפלל שע״י מלחמה זו יהיה חבלי משיח ומלחמת גוג ומגוג, ובנ״י יגאלו מגלותם, או שעדיין יש להמתין ולא להחיש עת פדיון.

והרה״ק מלובלין שלח שליח לבקש את הרה״ק הרמ״מ מרימנוב ז״ל שיבוא לשבות אצלו ה׳ שבתים, כדי שיתמשך לו שם ה׳ חלקי הנשמה השייך למשיח צדקינו, ועי״ז יתעלו לתיקון עולם, והרבי מלובלין נתן מקום דירה להרה״ק מרימנוב סמוך לביתו, כדי שיוכל להמתיק סוד עמו בכל עת הצורך, ובליל שבת הראשון שבא הרה״ק מרימנוב לשולחנו הטהור של הרבי מלובלין, ראה שאנשים עוסקין בדיבור ובשיחות, ואצל הרה״ק מרימנוב היה המנהג בביתו שהמסובין על שולחנו היו יושבין בפחד גדול מפני אימת רבם, והשולחן היה בבחינת פחד יצחק, עד שלא שמעו אפי׳ קול דממה דקה, והיו יכולין לשמוע קול צפצוף הנרות שדולקין, משא״כ אצל הרבי מלובלין שהראה פנים מסבירות להמסובין בשיחות קדושות, והיה מותר לדבר שם, והרה״ק מרימנוב לא היה יכול לסבול הדיבור בשב״ק אצל השולחן שם, ולכן הטיל אימה על כל העולם, עד שנתייראו לדבר אפילו דיבור אחד, והרה״ק מלובלין שאל אותו איך אפשר להטיל כ״כ אימה ופחד על העולם המסובין.

ובשב״ק בבוקר בעת סעודת שחרית כשהגיע הרה״ק מרימנוב ראה שהחלות מכוסות במפה, אז הסיר המפה מעל החלות, ומזה היה נראה שנעשה כעין פירוד לבבות בין ב׳ הצדיקים, ואח״כ במוצש״ק נתחרט הרה״ק מרימנוב על שהורה הלכה בקול נגד הרבי מלובלין, והלך לפייסו בהכנעה גדולה, ובשבת השניה נחלה הרה״ק מרימנוב ולא היה יכול ללכת לשולחנו של הרה״ק מלובלין, ואז הבינו שיד הסט״א באמצע שעושה כל טצדקאות שבעולם כדי שיתפרדו החבילה, ולא יוכלו לפעול את אשר החלו לעשות, ואכן הרה״ק מרימנוב נפרד מהרבי מלובלין והלך לדרכו, ועיי״ש באריכות כל דיעות הצדיקים באותה התקופה.

20 עיין בס׳ קרני ראם (עמ׳ נ״ח) שהרה״ק רבי בער מראדישיץ זיע״א לן פעם אחת בבית כפרי אחד ולא היה יכול לישן כל הלילה מרוב שמחה, ולמחרתו שאל על מקור שעון הקיר שהיה תלוי בחדר, והתברר שהשעון היה שייך להרה״ק מלובלין זיע״א, ואמר שהרגיש בשעון קול שמחה המודיע שכל שעה קרובה יותר לביאת המשיח.

21 עי׳ בספה״ק שהרבי מלובלין ביאר כי רק בכח העבודה בשמחה יכולים להוציא את השכינה מגלותה, כי אם אנחנו ג״כ נבכה ונהיה עצבים נגרום עצבות לשכינה ח״ו, ואם כן אין גלות השכינה גדולה מזו, לכן עלינו להתגבר תמיד בשמחה, ועל זה נאמר בתורה (דברים כח) ׳ובאו עליך כל הקללות האלה ״והשיגוך״ וכו׳ תחת אשר לא עבדת את ה׳ אלהיך בשמחה ובטוב לבב. כי על ידי השמחה באים לידי השגה - והשיגוך, וכמש״נ (דברים כח) ׳והיה אם שמוע תשמע בקול ה׳ אלהיך וכו׳, אין והיה אלא לשון שמחה, ובאו עליך כל הברכות האלה והשיגוך, שיביאך לידי השגה שתשכיל ותבין איך להוציא את השכינה מגלותה ומשפלותה.

22 עי׳ בס׳ דברי תורה-מונקאטש (מהדו״ד אות ו׳) שכן אמר הרה״ק מלובלין זי״ע להארי׳ דבי עילאי ולאחר שחזר לביתו הבין בלבבו התשובה מרבו כי לדבר מצוה מותר גם בשנה הראשונה לנסוע לקבל פני רבו, אמנם עדיין קשה למה אמר ׳אלינו׳ מותר שנראה שדוקא אליו מותר אז, הלא גם שאר הקדושים היה ג״כ נסיעה לדבר מצוה, ואחר כך בבואו לביתו עיין הארי׳ דבי עילאי בספר החינוך (מצוה תקפב) במצות עשה נקי יהיה לביתו שעה אחת, דפסק שנוהגת בכל מקום ובכל זמן, מכל מקום הרוצה לצאת לדבר מצוה ׳או לשמוח עם רעיו׳ על דעת שישוב לימים מועטים ׳בשמחה׳ מן הדומה שאין בזה ביטול המצוה, עד כאן לשון החינוך, ולפי זה כבר הבין דברי רבו, דאצל הרבי מלובלין היה מדת ׳השמחה׳ ביותר שהיה משפיע לתלמידיו ושאבו ממנו מים בששון ובשמחה, ומעתה שפיר דייק בקדושת לשונו ׳אלינו׳ בדיוק מותר, כי גם לפי דברי החינוך המחמיר שנוהגת מצוה זו בימינו, וחשב הרבי מלובלין בענותנותו אם הנסיעה אליו לדבר מצוה תחשב, מ״מ מותר מטעם זה של קנין השמחה, עיי״ש.

23 עיי׳ בס׳ שיח זקנים (ח״א עמ׳ ר״ו) שכן קראו אדמו״ר בעלזא זצ״ל את הרה״ק הרבי מלובלין.

24 וראוי לציין אשר לפלא נדפס ממנו הסכמה נלהבה על פי׳ כתר נהורא (בסידור הנקרא ׳באדישטובער סידור׳) יחד עם הסכמות של רבוה״ק הקדושת לוי, העבודת ישראל והרבי מלובלין ז״ל.

25 עי׳ בס׳ שיח שרפי קודש (מערכת הרבי מלובלין) הרבי מלובלין הי׳ דר בטשעכוב סמוך ללובלין והקצבים החזיקו אותו עם פרנסה כי הגיד להם איזה בהמה יהי׳ כשרה ואיזה לא ושלמו לו עבור זה איזה סכום כמו׳עשרה גדולים מכל בהמה והי׳ משתוקק להעתיק דירתו ללובלין, והמתנגדים רדפו אותו מאוד ולא הניחו אותו לקבוע דירתו בלובלין, וכאשר ראו כל האותות והמופתים ממנו וראו אצלו בחוש הרוח הקודש

מכבד געווען דעם רבי'ן פון לובלין מיט סנדקאות, און דער ברית האט געדארפט זיין אינדערפרי, איז ער געקומען בעטן ערלויבעניש אז ער זאל מעגן נעכטיגן, ער דארף דאך זיין דא אינדערפרי, האט מען אים ערלויבט, האט ער דעמאלט'ס געענעכטיגט אין לובלין.

דעמאלטס האט פאסירט ווען ער האט געענעכטיגט דארט, אינדערפרי איז דער שמש ארום געגאנגען וועקן אזוי ווי ס'איז געווען דער מנהג בימים ההם, און דער רבי פון לובלין האט אים געזהען פון פענסטער האט ער געזאגט פארן שמש ער זאל נישט גיין, נאר ער זאל בלייבן שטיין, און ער האט אים ארויס געטראגן א טעפל וואסער, ווייל ער האט פארגעסן זיך אפצוגיסן נעגל וואסער, און דער שמש איז געבליבן שטיין און נישט געגאנגן וויטער און האט געזאגט ס'איז אמת, ווייל ס'איז געווען א חתונה און ער האט זיך שפעט געלייגט און ער איז פארשלאפן און ער האט פארגעסן זיך אפצוגיסן נעגל וואסער, און דער רבי פון לובלין מיט זיינע הייליגע אויגן האט געזהען אז ער האט זיך נישט אפגעגאסן קיין נעגל וואסער.

ווען מ'האט געזהען אזא רוח הקודש האט מען באשלאסן אז ער מעג יא ארייז קומען קיין לובלין, נאך די מעשה האט ער זיך ארייז געצויגן קיין לובלין.

דער רב פון לובלין "דער אייזערנער קאפ" ער געווען א גרויסע מתנגד און שטארק געדודפ'ט די חסידים, צום רבי'ן פון לובלין איז געווען א גרויס געפארעכץ, א מאסן עולם פלעגט קומען צו פארן, און דאס האט געשטערט פארן רב דעם אייזערנעם קאפ, האט ער אמאל געפרעגט פארוואס קומט צו אייך אזא גרויסע עולם, זאגט אים דער רבי פון לובלין איך וויס נישט, איך בין נישט קיין צדיק, נישט קיין רבי, איך וויס נישט פארוואס מען קומט צו מיר, זאגט אים דער אייזערנער קאפ אז ער זאל אויסרופן אין ביהמ"ד אז איך בין נישט קיין רבי און נישט קיין צדיק און מען האט נישט וואס צו קומען.

אזוי איז טאקע געווען, דער רבי פון לובלין האט אויסגעקלאפט און ביהמ"ד און ער האט אויסגערופן איך בין נישט קיין רבי, איך בין נישט קיין צדיק, און מ'זאל נישט קומען צו פארן, פארשטייט זיר ס'האט אויף אזויפיל געהאלפן אז עס איז געווארן נאר א גרעסערע געפארעכץ, האט אים דער אייזערנער קאפ געזאגט אז ער זאל אויסרופן אז ער איז יא א רבי, יא א צדיק, און מ'זאל יא קומען, האט דער רבי פון לובלין געזאגט איך בין טאקע נישט קיין רבי, טאקע נישט קיין צדיק, אבער א ליגענער בין איך אויך נישט.

ווען דער זיידע ז"ל דער ישמח משה איז געפארן צום רבי'ן פון לובלין, איז ער געגאנגען באזוכן ביים רב דער אייזערנער קאפ, האט ער ארומגערעדט אין לערנען מיט אים, האט ער געזהען אז דער ישמח משה איז א תלמיד חכם, האט ער אים געפרעגט, אז דו ביסט יא א תלמיד חכם פארוואס קומסטו אהער צופארן? האט אים דער ישמח משה געענטפערט, איך בין פון די קלענסטע תלמידים פון מיין רבי'ן, און אז איך בין א תלמיד חכם קענט איר זיך שוין פארשטעלן וואס די גרויסע תלמידים קענען, און כל שכן וכל שכן מיין רבי אליין וואספארא גרויסע תלמיד חכם ער איז.

דער רבי פון לובלין איז דאך געווען א אורים ותומים. דער קאזניצער מגיד האט אזוי געזאגט אויף אים, אז ער איז דער אורים ותומים.[26]

א פלא איז די הסכמה פון רבי'ן פון לובלין אויפן ספר "צאן קדשים" אויף מסכת זבחים, ער שרייבט דארט אז ער האט אליין געוואלט מאכן א ספר אויף סדר קדשים, נאר ער האט דאס נישט געמאכט ווייל ער איז געווארן א פועל ישועות, ער זעהט אז אידן קומען און ער פועלט ישועות.[27]

רבי אלעזר ניסן האט געהאט נאר איין טאכטער, די מוטער (הרבנית רויזא בלומא ע"ה) איז געווען אין לובלין, האט זי געשריבן א קוויטל צום רבי'ן פון לובלין, דער רבי פון לובלין האט געליינט דעם נאמען פון ייטב לב - ער איז נאך געווען דעמאלטס א קינד - האט ער געזאגט "ער שיינט ער שיינט". שפעטער האט ער געליינט איר נאמען - זי איז געווען יונגער פונעם ייטב לב - האט ער געזאגט "נעבעך נעבעך".

שפעטער האט זי חתונה געהאט מיט דעם רבי ישראל (אבד"ק טארנא ומח"ס שו"ת מהרי"ך), זי איז נעבעך אומגעקומען אין א שריפה רח"ל און זי האט נישט איבערגעלאזט קיין קינדער. דער רבי פון לובלין האט דאס שוין דעמאלטס געזהען, און דאס האט דאס מרגיש געווען, און דאס האט ער געמיינט ווען ער האט געזאגט "נעבעך נעבעך".

רבי מרדכי דוד פון דאמבראווא האט זיך משדך געווען מיט רבי אלעזר ניסן (בנישואי בנו הגה"ק רבי נחום הערש ט"ב ז"ל אבד"ק דראהביטש), און ער (הגה"ק רבי מרדכי דוד ז"ל) האט צוגעזאגט קעסט, און צוגעזאגט נדן, און אז דער ישמח משה וועט זיין מסדר קידושין. דער ישמח משה איז געפארן קיין דאמבראווא צו די חתונה אין טאג פון די חופה, מ'האט זיך גערעכנט צו גיין צום קבלת פנים, איז געקומען א שליח פון רבי מרדכי דוד צום ישמח משה אז ער האט א שליחות איבער צו געבן, אז דער רבי האט געזאגט אז ער האט צוגעזאגט נדן אבער ער קען נישט געבן קיין נדן, האט דער ישמח משה געזאגט 'וועט מען גיין צו די חופה אן קיין נדן', עס גדויערט א שטיקל צייט, קומט נאכאמאל דער שליח, און זאגט 'דער רבי האט באפוילן אז ער קען נישט געבן קיין קעסט', זאגט דער ישמח משה 'וועט מען גיין צו די חופה אן קיין קעסט', נישט לאנג נאכדעם, קומט נאכאמאל דער שליח, און זאגט 'דער רבי האט באפוילן אז ער איז נישט מכבד מיט סידור קידושין', איז דער ישמח משה שטיין געבליבן, און האט געזאגט 'מילא אז ער האט געזאגט אז ער האט נישט קיין נדן, אפילו ער האט צוגעזאגט, אבער ס'קען זיין אז ער האט נישט, און ווען מ'איז געקומען זאגן אז ער גיט נישט קיין קעסט, האב איך שוין געהאט א קשיא, ער דארף דאך דאס נישט יעצט איינליגן, עס קען דאך זיין א צייט שפעטער, אבער כ'האב אים איך דן געווען לכף זכות, אז ער זעהט נישט א וועג אז ער זאל האבן אפילו שפעטער, אבער אז ער גיט נישט די סידור

כאשר קראו אותו החוזה מפולין, ואמרו הם שהוא ח"ו מסט"א וכדומה, עיי"ש באריכות.

26 ידוע שפע"א בליל "כל נדרי" כשהגיע המגיד הק' מקאזניץ לאמירת "ויאמר ה' סלחתי כדבריך" החל להתרצות לפני קונו על עמו בית ישראל בזה"ל: רבש"ע מי ימלל גודלך, והנה אחת שאלתי מאתך אותה אבקש, מה זאת כי עלי נקל הדבר לקחת עול בניך בני ישראל, עם חולשת גופי ליגע את עצמי בעבודה ותפלה עליהם, ולך ה' הגדולה והגבורה קשה עליך לומר השתי תיבות "סלחתי כדבריך", אולי תאמר כי חסרון צדיקים בדור, הלא יש לך ברימונוב הרבי ר' מענדל'ע ששקול כנגד כל צדיקי דורו, ואם תאמר מפאת חסרון ה"אורים ותומים" הלא יש לך בלובלין ר' יעקב יצחק המאיר כה"אורים ותומים" אשר ה' נקבע בלבו של אהרן הכהן הגדול, וא"כ אנא רבונו של עולם אבקשה ממך אמור "סלחתי", והכפיל דבריו אלה כמה פעמים, ואח"ז ישב בדביקות עצומה ולא נע זמן מה, רק זיעה ניגרה ממצחו הק' ועיניו זלגו דמעות, ולפתע נשמע קולו בקול רנה וישועה "ויאמר ה' סלחתי כדבריך", והרה"ק החוזה צפה ברוה"ק באותו ליל יום כפורים על עבודת המגיד הק' ולאחר תפלת ערבית אמר "מי יתן כי יפנה היום ונתבשר בשורות טובת מקאזניץ כי החולה השוכב מטתו הרעיש כל העולמות".

27 וזלש"ק בהסכמתו לס' צאן קדשים: "הנה הגם שאין דרכי להתנהג בנפלאות ובגדולות ממני ליתן הסכמה, כי איני לא רב ולא מגיד... היות שנהירנא כד הוינא טליא היה לי תשוקה לעשות ספר פירוש על סדר קדשים, מפני שידוע גודל המצוה לעסוק בהלכות קדשים... ואח"כ כשבא לי הרבה טירחא דציבורא צרכי בנ"י המרובים הן ליעין והן לתפילות ובקשות, ואני הייתי מתירא לדחות אותם כיון שהשי"ת עזר לי לפעול טובת ישראל...", עיי"ש.

קידושין, דאס קאסט דאך נישט קיין געלט, ער דארף נארנישט אינלייגן, אלא מאי, זעה איך אז ער מיינט עפעס... גיי איך נישט צו די חופה', מ'האט שוין נישט געקענט אוועק פארן, און מ'האט שוין געמוזט דארט בלייבן.

שפעט אויפדערנאכט איז געקומען א שליח, און געזאגט 'דער רבי האט באפוילן אז ער גיט נדן, און ער גיט קעסט, און ער איז מכבד מיט סידור קידושין', האט דער ישמח משה געזאגט 'אזוי, וועט מען גיין צו די חופה'. וען מ'איז צוזאם געקומען, פרעגט אים דער זיידע דער ישמח משה 'מחותן, וואס איז געווען? פארוואס האט מען קודם געזאגט אז נישט, און יעצט יא?'.

האט רבי מרדכי דוד געזאגט א אינטערסאנטע מעשה, ער איז דאך אויך געווען א תלמיד פונעם רבי'ן פון לובלין, 'אמאל בין איך געווען ביים רבי'ן, און דער רבי האט געדארפט עפעס א טובה, און קיינער איז נישט דארט געווען, און איך האב אים געטהן די טובה, און דער רבי האט גרויס הנאה געהאט, האט דער רבי מיר געזאגט 'דו האסט מיר מהנה געווען, וועסטו האבן שכר, און איך וועל קומען צו דיר וען דו וועסט חתונה מאכן די קינדער', כל זמן וען דער רבי איז געווען אויף דעם עולם בחיים חיותו, וען איך האב חתונה געמאכט א קינד, איז דער רבי געקומען צו פארן צו די חתונה, און נאך וען דער רבי איז נסתלק געווארן, האב איך געזעהן דעם רבי'ן בהקיץ [בעת שמחת נישואי צאצאיו].

אבער יעצט - דאס מאל - האב איך נישט געזעהן דעם רבי'ן, איז מן הסתם דער רבי נישט מסכים צום שידוך, קען איך נישט גיין צו די חופה, האב איך פראבירט אפצושטופן, אבער יעצט האב איך אויפאיינמאל געזעהן דעם רבי'ן, זעה איך אז דער רבי איז מסכים צום שידוך, גייט מען צו די חופה'. האט דער ישמח משה געפרעגט 'פארוואס האסטו נישט געפרעגט דעם רבי'ן פארוואס דער רבי האט געשפעטיגט?', האט ער געזאגט 'כ'האב אים יא געפרעגט, און דער רבי האט מיר געזאגט, אז אין דאמבראווא זענען דא אסאך מתנגדים, ביז ווילאנג זיי זענען אויף, האט ער נישט געוואלט קומען, יעצט אז זיי שלאפן שוין, קען ער שוין קומען'.

דער ישמח משה איז נישט געווען אסאך אין לובלין, אינגאנצן עטליכע מאל, דער רבי פון לובלין האט געזאגט אויף אים אז ער האט מקבל געווען אין די עטליכע מאל מער ווי אנדערע וואס זענען געקומען אסאך מאל.

דער ישמח משה איז אמאל געפארן צום רבי'ן פון לובלין, און ס'איז נישט געווען קיין מקוה, די מקוה איז געווען צובראכן, און פארן גיין צום רבי'ן האט ער געוואלט גיין אין מקוה, איז ער געגאנגען צום טייך, און זיך געטובל'ט, און נאכדעם איז ער געגאנגען צום רבי'ן פון לובלין, ווען ער איז אנגעקומען צום רבי'ן פון לובלין, האט ער געזעהן אז די פיאות און די בארד זענען אים נאס, האט אים דער רבי פון לובלין געפרעגט וואו האט ער זיך געטובל'ט? ער האט דאך געוואוסט אז די מקוה איז צובראכן, האט ער געזאגט אז ער איז געגאנגען אין טייך, האט דער רבי פון לובלין געזאגט, 'אויב מ'קען נישט גיין אין די מקוה טובל'ט מען זיך אין נהר דינור', און ער האט געענדיגט שטילערהייט 'אין א טייך פון דביקות'.

א איד האט אמאל געשיקט טאבאק מיטן ישמח משה קיין לובלין, אויפן וועג האט ער געטראכט, חז"ל זאגן דאך כל המביא דורון לתלמיד חכם כאילו הקריב ביכורים, ס'שטייט נישט 'הנותן', ס'שטייט 'המביא', אפילו ס'איז נישט פון איהם נאר ער ברענגט עס, האט ער מתפלל געווען ס'זאל זיין ביים אויבערשטן חשוב אזוי ווי ער האט געברענגט ביכורים, ער איז דאך 'המביא' דורון לתלמיד חכם.

וען ער האט דאס אהין געגעבן פארן רבי'ן פון לובלין, האט דער הייליגער לובלינער עס געזומען און געזאגט אז ער שמעקט א ריח פון ביכורים, ס'שטייט דאך נישט 'הנותן', נאר ס'שטייט 'המביא', און אז שינאווער רב (ה"ה מרן הישמח משה שהי' אז אב"ד שינאווא) ברענגט עס שמעקט עס א ריח פון ביכורים, אזוי האט דער רבי פון לובלין געזאגט (הובא בייט"ל פ' תולדות עיי"ש).

נאך א מעשה איז געווען איינמאל ווען דער ישמח משה איז געווען אין לובלין, האט ער געהאט מיטגעברענגט געלט וואס האט באלאנגט צו יתומים און אלמנות, אזוי ווי ס'גיווען שבת, האט ער עס געלאזט פארשפארט אין אכסניא, אינמיטן נשמת שבת אינדערפרי דערמאנט זיך דער ישמח משה אז ער האט געלאזט די שליסל אין שאפע ווי ער האט געלייגט די געלט, און ס'האט אים אזוי געשטערט די מחשבות ביז יוצר אור, דעמאלטס האט ער דיך מתגבר געווען אויף זיינע מחשבות. נאכ'ן דאוועננען זאגט אים דער רבי פון לובלין וואס איז געשען שינאווער רב, ביז נשמת האבן מיר אייך געזאגן, אבער נאכדעם ביז יוצר אור האבן מיר אייך נישט געזאגן, און ער האט אויסגעפירט 'אז מ'לאזט איבער די שליסל שטערט עס פון דאוועננען?!.

דער קצות האט דאך געוואוינט אין סטרי, און ער איז געווען א מתנגד, דארט אין שטאט האבן געוואוינט חסידים, און זיי האבן נישט געהאט קיין דרך ארץ פאר אים, איינמאל האט דער קצות געהאט צוטוהן מיט די חסידים, האט ער געזאגט אז זיי זענען בנידוי, און די חסידים האבן זיך נישט געמאכט צוטוהן פון דעם, און זיי זענען געפארן קיין לובלין אויף שבת צי אויף יו"ט.[28] וען זיי זענען אריינגעקומען ביי די טיר פון רבי'ן פון לובלין און זיי האבן געוואלט שלום געבן, האט זיי דער רבי פון לובלין געזאגט 'גייטס ארויס, כ'וויל נישט שטיין אין ענקער ד' אמות', דער רבי פון לובלין האט דאך מיט זיינע הייליגע אויגן אלעס געזעהן, אז זיי האבן געטשעפעט מיטן קצות און ער האט זיי מנדה געווען, קענען זיי נישט אריינקומען צו אים, מ'האט עס געמוזט מתיר זיין.[29]

דער דברי חיים איז אויך געווען אין לובלין שוין אלס יונגערמאן, אפילו אויב ער איז געבוירן תקנ"ז איז ער שוין אלט געווען ביי די פטירה פונעם רבי'ן פון לובלין אכצן יאר. און ער האט חתונה געהאט זייער יונג.[30]

---

28 עיין בס' דברי זכרון שהגה"צ רבי דוד הכהן מו"צ בעיירת פומראן שהיה חסיד ושמע את התנגדותו של הקצות נגד החסידים, אז חיבר קונטרס 'אהבת דוד ויונתן' ובו הוא כותב בחריפות גדולה נגד הקצות החושן, והגאון רבי ח"נ דעמביצער בספרו כלילת יופי מוחה על כבוד התורה ותלמידיהון.

29 ובס' זכרון צדיקים מוסיף שלאחר מלאת שלשים ימי הנידוי נכנסו אליו החסידים הללו והתחילו להתאונן בפני החוזה על בעל קצות החושן ועל התנגדותו לחסידות, הפסיק אותם החוזה וכה אמר: בתורה כתוב שהקב"ה התרעם על אהרן ומרים ואמר להם "מדוע לא יראתם לדבר בעבדי במשה". ופירש רש"י 'בעבדי משה' לא כתוב כאן, אלא 'בעבדי במשה', בעבדי אע"פ שאינו משה, במשה אף על פי שאינו עבדי, כדאי הייתם לירא מפניו. ולכאורה קשה מפני משה כשאינו עבד ה' למה צריכים לירא ממנו. אולם ביאור הדבר כמו שאמרו חז"ל (ברכות לד) אמר להם רבן יוחנן בן זכאי רבי חנינא בן דוסא דומה כעבד לפני המלך, ואני דומה כמו שר לפני המלך, היינו יש גדולי ישראל שהם בבחינת שרים לפני המלך שרי התורה, כיון שעוסקים בתורה יומם ולילה, וישנם צדיקים שהם בבחינת עבדי המלך, עובדי ה' שעוסקים בעבודת ה' יתברך כעבד לפני רבו, וזוהי כוונת רש"י במשה אף על פי שאינו עבדי, כיון שהוא כמו שר לפני המלך על ידי עסקו בתורה יומם ולילה, אע"פ שאינו עבדי ואין הוא עובד ה' הייתם צריכים לירא מפניו לכבוד תורתו, ומכיון שהגאון רבי אריה לייב הוא שר התורה אסור לכם לפגוע בכבודו, ע"ש.

ועיין בס' תולדות קול אריה סיפור ששמע הקול ארי' מהישועות יעקב ששמע מהגאון רבי דוד אב"ד פאדהיין בנו של הקצות בנוגע להתנגדותם לדרך החסידות.

30 עיי' בס' י"ג אורות שהרה"ק מצאנז ראה את הרבי מלובלין בהגיעו לגלילות העיר טארניגראד ולא הניחו לאנשים

דער שינאוועך רב האט זיך אויפגעטון אז דער רבי פון לובלין האט אים געליינט אין קוויטל, נאך פאר ער איז געבוירן, דאס איז א פלא פון א זאך. דעם דברי חיימ"ס רביצין איז געווען אין לובלין, זי איז אריינגעגאנגען צום רבי'ן פון לובלין איידער דער שינאוועך רב איז געבוירן געווארן, און דער רבי פון לובלין האט זיך אויפגעשטעלט פאר איר. האט ער געזאגט "נישט פאר דעם שטעל איך זיך אויף ווייל זי איז א בת תלמיד חכם" - זי איז דאך געווען א טאכטער פונעם ברוך טעם - און נישט ווייל זי איז אן אשת חבר, נאר וועגן דאס קינד וואס זי וועט האבן, און זי האט זיך דעמאלטס געזעגענט מיט א קוויטל ביים רבי'ן פון לובלין, און זי האט דערמאנט דאס קינד.

האט זיך דער שינאוועך רב אויפגעטון אז דער רבי פון לובלין האט איהם שוין אינזינען געהאט, נאך איידער ער איז געבוירן געווארן.

מ'דערציילט אז אמאל וועו דער דברי חיים איז געווען אין לובלין, און דער רבי פון לובלין האט געזעגענט, ער האט געפראוועט דעם עולם, און דער דברי חיים איז געשטאנען אין די זייט - דאס איז געווען וועו ער איז נאך געווען א יונגל - און צוגעקוקט ווי דער רבי פון לובלין געזעגענט, ס'איז אריין געקומען אידן, אויפאיינמאל זאגט ער, ער שטעלט אפ דאס געזעגענען, ער וויל נישט מער געזעגענען, יעדער זאל ארויס גיין, ער האט אפגעשטעלט און יעדער איז ארויס געגאנגען פון שטוב, דער דברי חיים איז געווען א יונגל, און ער האט באשלאסן אז ער גייט נישט ארויס, ער וויל זיהן וואס דער רבי טוט, דער רבי שיקט יעדן ארויס, ער בלייבט זיהן, ער איז געווען א יונגל, ס'איז געווען דארט א שאפע, איז ער אריין געקראכן אין די שאפע, ער האט זיך באהאלטן אין די שאפע, ער וויל זיהן וואס דא גייט זיין, יעדער איז ארויס געגאנגען און די שטוב איז געבליבן ליידיג, און דער רבי פון לובלין איז געבליבן זיצן אויפן פלאץ אינעם ליידיגן שטוב, און ער שטעלט זיך אויף און גייט צו צו די שאפע, ער האט דאך געהאט הייליגע אויגן, ער האט דאך געזהן אז ער איז דארט באהאלטן, ער גייט צו צו די שאפע און ער עפנט אויף די שאפע, און ער נעמט אים ארויס פון די שאפע, איז ער ארויס געקומען, פרעגט ער אים, נו יודעלע, אזוי זאגט אים דער רבי פון לובלין, יודעלע - דער רבי פון לובלין וועו ער האט געוואלט איינעם רופן בלשון חיבה האט ער אים געזאגט 'יודעלע' - וויסט פארוואס כ'האב ארויס געשיקט יעדן איינעם, האט ער געזאגט ניין, כ'וויס נישט, האט ער אים געזאגט, קום כ'וועל דיר זאגן, דו וועסט דאך אמאל זיין א רבי, אזוי האט ער אים געזאגט, דו וועסט דאך אמאל זיין א רבי, און דו וועסט געזעגענען דעם עולם, וויל איך דו זאלסט וויסן, זאגט ער אים אזוי, וועו ער געזעגענט דעם עולם, אידן קומען אריין פרעגן שאלות, און מ'דארף ענטפערן תשובות, פארשידנע תשובות, ווי אזוי ענטפערט ער די ריכטיגע תשובה, זאגט ער אז ער זעהט לייכטן דעם שם הוי"ה דורך דעם וויסט ער וואס צו ענטפערן, זאגט ער, אז ער האט געזעגענט דא און ער האט אויפגעהערט צו זעהן דעם שם הוי"ה, אויב אזוי קען ער מער נישט געזעגענען, איז וואס גיט מען זיך אן עצה, מ'וועט זיך זעצן לערנען, אז מ'וועט לערנען וועט צוריק קומען די כוחות. נו וואס זאל איך לערנען, כ'וועל לערנען משניות, וועלכע מסכתא, זאגט ער אז ער גייט לערנען משניות א פרק אין מסכת זבחים, פרק איזהו מקומן של זבחים, האט ער געמומען א משניות און געלערנט דעם פרק איזהו מקומן, וועו ער האט געענדיגט לערנען האט ער געזאגט גוט, צוגעמאכט דעם משניות, מ'קען שוין עפענען די טיהר און מ'זאל וויטער אריין קומען געזעגענען.[31]

א איד איז אמאל געווען ביים דברי חיים בשעת דאוועגען, און דער דברי חיים האט געדאוועגט מיט א מורא'דיגע התלהבות מיט א ברען, האט דער איד געטראכט ביי זיך, אז אויב מען דאוועגט דא מיט אזא התלהבות, וואס האט שוין געקענט זיין מער אין לובלין, שפעטער וועו דער דברי חיים איז געזעצן ביים טיש האט ער זיך אנגערופן, חסידים קומען אונז שוין צו פארגלייכן מיט'ן רבי'ן פון לובלין, אין לובלין וועו דער הייליגער רבי פון לובלין איז אריינגעקומען אין בית המדרש צו זאגן הודו לה' כי טוב, האבן די וועגט געטאנצן, אבער געטאנצן.

דער ברוך טעם איז געווען אזא מתנגד אז וועו דער זוהן רבי יהושע העשיל איז געווארן א חסיד, האט ער נישט געוואלט מען זאל וויסן פון אים, ער האט זיך ממש געזעצט שבעה אויף אים אז ער איז אזוי פארקראכן און פארפאלן געווארן... יארן האט דער ברוך טעם נישט געהאט קיין שום שייכות מיט זיין זוהן.[32]

אמאל וועו ער איז געזעצן אין לובלין, רופט אים אריין דער רבי פון לובלין, און ער האט אים געפרעגט אין וועלכען ענין ער איז עוסק, און ער האט אים געהייסן אדורך לערנען א געוויסע סוגיא, איז ער געגאנגען און האט אנגעהויבן א סוגיא און עס אדורך געלערנט, שפעטער – ס'איז אריבער אשטיקל צייט - וועו ער איז אריינגעקומען פרעגט אים דער רבי פון לובלין א שטארקע קשיא אויף א תוס'. ער האט אריינגעטראכט און ער האט געזאגט א תירוץ אויפן תוס', און דער רבי פון לובלין וועגדט אים אפ זיין תירוץ, האט ער נאכאמאל אריינגעטראכט און ער האט געזאגט א צוויטן תירוץ, און ער האט דאס אויך אפגעפרעגט, אזוי איז געווען א דריטן אופן און האט אים אים ווידער אפגעפרעגט, ביז וועו ער איז שטיין געבליבן, די קשיא איז געווען זייער א שטארקע קשיא. האט אים דער רבי פון לובלין געזאגט 'איך וועל דיר זאגן א תירוץ', און ער האט אים געזאגט א תירוץ, וואס דאס איז געווען א גוטער תירוץ.

נאכדעם זאגט ער אים, 'וואס איז מיט דיין טאטן?', זאגט ער 'מיין פאטער וויל נישט וויסן פון מיר', זאגט דער רבי פון לובלין 'כ'מיין אז ס'איז שוין צייט אהיימצופארן, ס'איז שוין גענוג געווען', דער רבי פון לובלין האט אים געזעצענט און ער איז אהיימגעפארן קיין לייפניק.

וועו ער איז אנגעקומען קיין לייפניק האט אים קיינער נישט דערקענט, ער איז שוין נישט דארט געווען אסאך יארן, און ער איז געוואקסן, מ'האט נישט געוואוסט ווער ער איז, ער איז צוגעגאנגען צום ביהמ"ד, דארט האט דער ברוך טעם געהאט די ישיבה און האט פארגעלערנט א שיעור, האט ער זיך אראפגעזעצט ביים עק טיש, און געקוקט וואס מ'לערנט, זעהט ער אז מ'לערנט די סוגיא וואס דער רבי האט אים געהייסן לערנען.

דער ברוך טעם לערנט פאר דעם שיעור, און מיטאמאל שטעלט איינער אפ און פרעגט די זעלבע קשיא וואס דער רבי פון לובלין האט געפרעגט, דער ברוך טעם איז שטיין געבליבן,

---

להכינם אליו שלא להטרידו, אך הרה"ק מצאנז היה אז כבן עשר והתאמץ ונכנס אליו על אף ההכאות שקיבל, ואמר שאז כבר קיבל על עצמו שגופו לא ימנעוהו לעבודת ה'.

31 עי' מה שהאריך מרן רבינו ז"ל בברך משה (פ' ויצא) בסגולת עסק התורה שבכוחה להמשיך הדבר שכבר היה בכח אין סוף בהבריאה, ובזה כתב לתת טעם בהסיפור הנ"ל, כי כל עצם הדבר שהצדיק מתפלל על ישראל תלוי בעסק התורה, וזהו פי' הכתוב (משלי כח, ט) מסיר אזנו משמוע תורה גם תפילתו תועבה, ולכן הפסיק החוזה הק' באמצע עבודתו הק' בכדי ללמוד תורה, עיי"ש באריכות [וע' מש"כ בזה מרן רבינו ז"ל בדברי יואל לראש השנה (דף צו: ד"ה מעתה) לפרש לשון המדרש למי נתתי מופתי למי שמוציא משפטי בהם. וע' בדברי יואל לחג הסוכות (אות ע"ו) שמפרש בזה כמה מאמרי חז"ל בענין זה כדרכו בקודש].

32 עיין בס' מאורי החסידות שבעת שהברוך טעם היה מקפיד על א' ורצה לקללו, היה אומר לו 'דו וועסט זיין א חסיד!'.

וכן עיין בס' חמדה גנוזה שהרה"ק משינאווא סיפר שזקינו הברוך טעם אמר שעל אברך חסיד שנוסע לרבו אינו כועס, כי הוא חושב שקונה בזה שלימות בעבודת ה', אבל על הרבים הוא כועס, כי הלא הוא יודע את האמת, ולמה אינו מניח להאברך ללמוד בביתו ויצמח בתורה, ע"ש.

טאקע א שטארקע קשיא, און דער ברוך טעם ענטפערט דעם ערשטן תירוץ וואס ער האט געהאט געזאגט ביים רבי'ן פון לובלין אין שטוב, רופט זיך אן איינער פון די תלמידים און ער פרעגט אפ דעם תירוץ מיט די קשיא וואס דער רבי פון לובלין האט געהאט אפגעפרעגט. דער ברוך טעם טראכט אריין און ער ענטפערט א צווייטן תירוץ, וואס מ'האט געזאגט ביים רבי'ן פון לובלין, ווידער אמאל שטעלט זיך אויף א תלמיד און ער פרעגט דאס אפ, אזוי האט זיך איבערגע'חזר'ט דער גאנצער שמועס וואס ער האט געהאט ביים רבי'ן אין צימער, ביז ווען דער ברוך טעם בלייבט שטיין און טראכט.

רבי יושע העשיל זיצט דארט ביים עק טיש, און קוקט אן וואונדערליך וואס עס גייט דא פאר, ער האט זיך נישט געטרויעט אנצורופן, ער רופט זיך נאר אן פאר זיין שכן וואס איז געזיצן ביים עק טיש אז ער מיינט אז מ'קען פארענטפערן, און ער האט אים געזאגט דעם תירוץ וואס דער רבי פון לובלין האט אים געזאגט, פאר יענעם איז דער תירוץ זייער געפעלן, און יענער האט זיך אויפגעשטעלט און זאגט 'דער רבי זאל מיך ערלויבן' און האט איבערגעזאגט דעם תירוץ.

פארן ברוך טעם איז עס זייער געפעלן, אבער ער האט געקענט דעם תלמיד אז ער איז נישט אזא חריף ס'זאל אים אליין בייפאלן אזא תירוץ, פרעגט ער אים 'עס איז דיין חידוש?', זאגט ער דעם אמת אז עס איז דא נעבן אים א איד און יענער האט אים געזאגט דעם תירוץ, דער ברוך טעם איז זייער נתפעל געווארן 'זאל ער ארויף קומען', און ער גיט אים שלום, און פרעגט אים 'ווער זענט איר?', האט ער זיך אנגערופן 'דער טאטע דערקענט מיך נישט? איך בין יהושע העשיל'...

איז דער ברוך טעם איז שטיין געבליבן 'אה, הייסט עס אז דו קענסט יא לערנען', און זיי האבן זיך איבערגעבטן זענדיג אז ער איז אזוי שטארק געשטיגן אין תורה.

ביים רבי'ן פון לובלין איז אמאל געווען א מעשה, אז ער האט מאריך געווען ביי די שמונה עשרה, דער ראפשיצער רב פלעגט דאך צו זאגן וועדטלעך, האט ער געזאגט 'דער רבי האט זיך דערמאט פון זיין חתונה', יעדער האט אזוי געשמייכלט, שפעטער האט עמיצער געפרעגט דעם רבי'ן פון לובלין וואס איז געווען [סיכת האריכות בעומדו בתפילת שמו"ע], האט ער פארציילט אז ס'איז געקומען צו אים א נשמה, און געבעטן א תיקון, האט ער געפרעגט די נשמה צי ער איז אמאל געקומען צו אים אויף א שבת צי א יו"ט ווען ער איז נאך געווען בחיים אויף דעם עולם, האט ער געזאגט אז ער איז קיינמאל נישט געפארן צו אים, פרעגט אים ווייטער דער רבי פון לובלין, צי ער האט זיך אמאל געזעגנט מיט א קוויטל אינדערוואכן, זאגט ער 'ניין, איך בין קיינמאל נישט געווען'. זאגט אים דער רבי פון לובלין, 'אז דו ביזסט נישט געווען דא בחיים חיותך, דו האסט נישט געהאט קיין קשר מיט מיר, וואס קען איך דיר העלפן' (כמו שידוע דברי הנועם אלימלך בפר' קרח עה"פ לא חמור אחד מהם נשאתי, שאם הי' נהנה מהם בוודאי הי' זה מגין עליהם, עיי"ש בלש"ק, והובא דבריו בדברי יואל בפ' קרח עמ' י"ט, ובפ' מסעי ועוד).

האט די נשמה אנגעהויבן צו ווייגען אז ער דארף א תיקון, און זאגט 'אז ער דערמאנט זיך אז ווען דער רבי האט חתונה געהאט איז ער געווען פון די שפילער'ס אויף די חתונה', זאגט אים דער רבי פון לובלין 'דו האסט דאך מיר מהנה געווען ביי די חתונה, האסטו דאך שוין א קשר, קען איך דיר שוין א טובה טוהן', האט מען פארשטאנען אז דער ראפשיצער רב האט עס מיט געהאלטן, און וועגן דעם האט ער געזאגט 'דער רבי האט זיך דערמאנט פון זיין חתונה'.

דארט אין לובלין איז געווען די מתנגדים וואס האבן געזאגט אז ווען דער רבי פון לובלין וועט נסתלק ווערן וועלן זיי מאכן א גרויסע סעודה, האט מען איבער געזאגט פארן רבי'ן פון לובלין וואס זיי האבן געזאגט, האט דער רבי פון לובלין געזאגט "אפילו א שלינג וואסער וועלן זיי נישט געבן", און אזוי איז געווען, ער איז נסתלק געווארן תשעה באב, מ'פאסט דאך, דער רבי פון לובלין האט דאס אלעס געזעהן פאראויס.

ווען דער רבי פון לובלין איז נסתלק געווארן און די מתנגדים דארט אין לובלין האבן אים נישט געוואלט לייגן אויף א בכבוד'דיגן פלאץ. די לוי' איז געווען תשעה באב ביינאכט, און עס איז געווען א שווערע רעגן און א שטורעם און מען האט גארנישט געקענט זעהן, איז דארט געווען דער ראפשיצער רב, האט ער אזוי געוויזן מיט זיין שטעקן אויף די פלאץ, דא זאל מען אים לייגן ביים עק, און זיי האבן גארנישט געקענט זעהן, האבן זיי מסכים געווען. אינדערפרי ווען ס'איז געווארן ליכטיג, האט מען געזען אז עס איז גאר א מכובד'יג פלאץ נעבן ר' שכנא.

דער רבי פון לובלין האט געזאגט אז אויב ס'וועט זיין א פרייליכער שמחת תורה וועט זיין א פרייליכער תשעה באב, דאס איז געווען דאס לעצטע יאר (קודם הסתלקותו לחה"ה).[33]

ס'שטייט אז די דריי וואכן (שבין י"ז בתמוז לת"ב) זענען אקעגן אלע ימים טובים, קומט אויס אזוי, אז מ'מאכט א חשבון אז פסח איז אכט טעג, און שבועות איז צוויי טעג, איז שוין צעהן, ראש השנה איז נאך צוויי, יום כיפור איז איינס, איז דרייצן, סוכות איז נין טעג, איז עס צוויי און צוואנציג, און די דריי וואכן איז אויך צוויי און צוואנציג טעג, פון שבעה עשר בתמוז ביז תשעה באב, איז תשעה באב די צוויי און צוואנציג'סטער טאג, אקעגן שמחת תורה.

כהאב אמאל געזאגט, אז וועגן דעם ליינט מען תשעה באב 'אתה הראית לדעת' (שאומרים בשמחת תורה) ווייל די טעג זענען מכוונים לויט דעם חשבון, א רמז. האט דער רבי פון לובלין געזאגט אז ס'וועט זיין א פרייליכע שמחת תורה וועט זיין א פרייליכע תשעה באב, זיי זענען באמת מכוונות

---

33 כידוע שבשנת תקע"ד רצו צדיקי אותו הדור לפעול בשמים שיתגלה משיח צדקינו, הלא המה הרה"ק המגיד מקאזניץ, הרה"ק ר' מענדעלע מרימונוב, הרה"ק החוזה מלובלין, הרה"ק בעל מאור ושמש, והרה"ק ר"נ מראפשיץ, והיהודי הקדוש, זי"ע, היהודי הקדוש קיבל על עצמו שהוא יסתלק מן העולם והוא יעזור להם מלמעלה, וכן הי' שהוא נסתלק י"ט תשרי תקע"ד, אולם לא הסתייעא מילתא, בערב חג הסוכות נסתלק לבית עולמו המגיד מקאזניץ ומפני עירבוב העולם ע"י השטן לא ידע מזה הרבי מלובלין על אף שעיניו היו צופיות למרחוק, בבית מדרשו של הרה"ק מראפשיץ זי"ע פרצה דליקה באמצע שמחת החג בשמחת תורה, לבית מדרשו של בעל מאור ושמש זי"ע נזרקה אבן באמצע הקפות, ואילו בבית מדרשו של הרה"ק הרבי מלובלין קרה מעשה הנורא מעשה "הנפילה", בשמיני עצרת בסעודה אמר החוזה "שמרו אותי מאד הלילה כח השטן חזק המלחמה קשה מאד, שמחה רבה שררה בבית המדרש בריקודין של מצוה בין תלמידי הרבי מלובלין, החוזה עמד ליד הבימה ובידו ספר קטן, באמצע הקפות אמר, שאם יהי' לנו שמחת תורה שמח יהי' לנו גם תשעה באב שמח, ופתאום ראו החסידים כי הספר תורה מונח על השלחן והחוזה נעלם ואינו, ונעשה בהלה בבית המדרש והבינו שלא דבר פשוט היא כי החלונות היו סגורים, והתחילו לחפשו בכל הבית וגם בחוץ חפשו ולאחר זמן שמע אחד מן החסידים קול גונח ושאל מי הוא זה ענה הקול "יעקב יצחק בן מאטיל", קרא אותו חסיד את התלמידים, וגדולי התמלידים התאספו כדי לעלות את רבם לביתו, והפילו גורל מי ישאהו ברגליו ומי בגופו ומי בראשו ומי בידיו, וכשעלוהו ראו ששפתותיו מרחשות, ושמעו שאומר תיקון חצות, וראו שהי' אז זמן חצות לילה, ואפי' במצב כזה אמר תקון חצות, כשהכניסו אותו לביתו שאל למה לא גילו כי נסתלק הרה"ק מקאזניץ שאילו הי' יודע לא הי' מכניס ראשו להתחיל בענינים כאלה, וסיפור שנודע לו מהסתלקותו, כי בעת שהושלך לארץ נתגלה לו הרה"ק מקאזניץ ופירש בגדו תחתיו שיפול בנחת ולולי זאת לא הי' נשאר ממנו עצם אחד שהיא שלם, והחוזה נחלש מאד מן הנפילה והמתנגדים שמחו מאד ע"ז שחשבו שעוד יסתלק עוד באותו יום ושתו יין, כשהגיע הדבר לאזנו של הרבי מלובלין אמר שבעת צאתי מן העולם אפי' כוס מים לא ישתו, ואחר הסתלקותו בתשעה באב הבינו דבריו.